

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

EEN ONAANVAARDBARE TOESTAND IN EEN GEREGIONALISEERDE STAAT

Luidens een op 29 december 1970 in het Staatsblad gepubliceerde circulaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, mogen in geheel het land, dus ook in het Nederlandse taalgebied, de gemeenteraadsleden hun ambtseed afleggen in de taal van hun keuze.

Hieronder het desbetreffende uittreksel uit bedoelde circulaire:

« De installatie bestaat in het afleggen van de politieke eed bepaald bij de wet van 1 juli 1860. Voor de burgemeesters, schepenen en gemeenteraadsleden luidt hij, volgens deze wet, als volgt « Je jure fidélité au Roi, obéissance à la Constitution et aux lois du peuple belge ».

Later, nl. bij Koninklijk Besluit van 18 september 1894, werd de Nederlandse tekst als volgt bepaald:

« Ik zweer getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van het Belgische Volk ».

Het Koninklijk Besluit van 17 juli 1926 bepaalt de Duitse tekst van het eedformulier als volgt:

« Ich schwöre Treue dem König, Gehorsam der Staatsverfassung und den Gesetzen des Belgischen Volkes. »

Overeenkomstig de bepalingen van de wet van 30 juli 1894 wordt de eed afgelegd volgens de keuze van degene die ertoe gehouden is in één van de in het land gebruikelijke talen.

Door de eedaflegging zijn de raadsleden ambtsbevoegd geworden. »

Het spreekt vanzelf dat de wet van 30 juli 1894 achterhaald is door de jongste grondwetsherziening. Volgens de nieuwe grondwet is het land ingedeeld in vier taalgebieden: het Nederlandse, het Franse, het Duitse taalgebied alsmede het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad (artikel 3 bis).

Nu spreekt het vanzelf dat de wet van 30 juli 1894 vervangen moet worden door een nieuwe tekst ter uitvoering van grondwetsartikel 3 bis.

Wij stellen dan ook de navolgende tekst voor.

Prof. R. SENELLE.

Voorstel van wet betreffende de taal waarin de eed wordt afgelegd

Artikel 1

In gerechtszaken wordt de eed afgelegd in het Nederlands, het Frans of het Duits naar keuze van de persoon die hem aflegt.

Artikel 2

In alle andere zaken dan gerechtszaken gebeurt de eedaflegging:

in het Nederlands taalgebied: in het Nederlands,

in het Frans taalgebied: in het Frans,

in het Duits taalgebied: in het Duits.

In het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad gebeurt de eedaflegging in het Nederlands, het Frans of het Duits naar keuze van de persoon die de eed aflegt.

Artikel 3

De wet van 30 juli 1894 betreffende de eedaflegging in een der in het land gebezigde talen wordt opgeheven.

Toelichting

De taal waarin de eed moet worden afgelegd heeft de jongste tijd beroering gewekt, vooral dan in de Nederlandstalige gemeenten, buiten het tweetalige gebied Hoofdstad-Brussel gelegen.

Deze zaak is nog steeds geregeld door de oude wet van 30 juli 1894, die totaal is achterhaald door de grondwettelijke evolutie.

Inderdaad, sinds 31 december 1970 is ons land ingedeeld in taalgebieden. Het spreekt vanzelf dat de taalgebieden bepalend moeten zijn inzake eedaflegging. Hiertoe strekt ons wetsvoorstel; in één enkele aangelegenheid werd in een afwijking voorzien, namelijk voor gerechtszaken.

KAN DE ADVOKAAT HET VOORRECHT VAN ART. 20.4 HYPOTHEEKWET INROEPEN ?

I. Afbakening van het probleem.

Het probleem dat we hier willen behandelen is het volgende : een advocaat verdedigt succesvol de rechten van zijn cliënt, die achteraf failliet verklaard wordt. Kan deze advocaat beweren dat zijn optreden gans de massa der schuldeisers ter goede is gekomen en dus op grond van 20.4 hypotheekwet bevoorrecht is ?

Het gaat hier dus niet om het voorrecht gegrond op de wet van 5-15 september 1807 en nog minder om hetgeen toegekend wordt door art. 19.1 hypotheekwet (Merken we hier terloops op dat De Page in zijn argumentatie om de advocaat een voorrecht voor zijn honorarium te ontzeggen herhaaldelijk de voorrechten van art. 20.4 en 19.1 met elkaar verward. ⁽¹⁾ De tekst van Kluyskens, Frédéricq en het vonnis der handelsrechtbanken van Leuven 25 mei 1934 die hij aanhaalt ontzeggen de advocaat immers slechts het voorrecht gegrond op art. 19.1 hypotheekwet).

Dat het optreden van de advocaat de massa is ten goede gekomen is duidelijk. Zo hij niet tussengekomen ware, zou de curator ten laste van de massa al het nodige moeten doen om de betwiste vorderingen te innen.

De grote vraag is echter of een advocaat kan aanvoeren dat hij kosten gemaakt heeft.

In deze uiteenzetting zullen we pogen aan te tonen dat de advocaat een voorrecht kan inroepen voor :

a) materiële kosten : reis- en verblijfkosten, kantoorkosten, voorschotten voor gerechtelijke akten enz.

b) intellectuele kosten : tijd en studiewerk aan de behandelde zaak besteed.

Het is inderdaad zeer onlogisch, dat men reeds zeer lang aanvaardt dat by. een veearts bevoorrecht is voor zijn ereloon (Encycl. Dall. Dr. civil, V° Privilèges mobiliers, n° 212) terwijl men dit niet doet voor een advocaat. Men moet de middeleeuwse opvatting over het honorair karakter van de aan een advocaat verschuldigde vergoeding definitief de rug toekeren.

II. Voorwaarden om art. 20.4 hypotheekwet te kunnen inroepen.

Het voorrecht van art. 20.4 hypotheekwet vereist

1) een welbepaalde, roerende zaak

2) kosten

3) zonder welke de zaak geheel of ten dele zou teniet zijn gegaan of ongeschikt zou zijn geworden voor het gebruik waartoe ze bestemd was. ⁽²⁾

Elke roerende zaak komt in aanmerking ; ongeacht of ze lichamelijk of onlichamelijk, bezielde of onbezielde is. ⁽³⁾

Ook een schuldvordering kan hieronder worden verstaan ⁽⁴⁾. Laurent nam dit niet aan en zag hierin een grond om aan de advocaat het voorrecht van art. 20.4 te ontzeggen. Volgens hem had de wetgever alleen lichamelijke goederen op het oog. Dit leidde hij af uit het feit dat art. 20.4 hypotheekwet bepaalt dat het daar genoemde voorrecht verdwijnt wanneer de zaak onroerend wordt, hetgeen uiteraard niet mogelijk is voor onlicha-

melijke goederen. Kosten tot behoud van een zaak vergden volgens hem manuele werken en bijgevolg een lichamelijke zaak. ⁽⁵⁾ Deze opvatting wortelde echter in een Romeinsrechtelijke traditie en wordt heden ten dage niet meer aanvaard. ⁽⁶⁾ Geëist wordt dat de zaak behouden werd, zo niet zou het voorrecht geen voorwerp meer hebben. ⁽⁷⁾ Dit vergt echter niet dat diegene die de kosten maakte de intentie had het gemeenschappelijke pand der schuldeisers te redden. ⁽⁸⁾

Terloops kan opgemerkt worden dat de rechtbank van Antwerpen in haar vonnis van 7 januari 1901 (Pas. 1901, III, 139), verkeerdelijk echter op grond van art. 19-1° hypotheekwet, het voorrecht toekeende zelfs wanneer het proces niet gewonnen werd. Zonder hier op deze kwestie verder te willen ingaan, komt het ons toch voor dat men een onderscheid moet maken. Voor het louter bestaan van het voorrecht, het al dan niet bezitten van dit recht van voorrang, speelt het ons inziens geen rol of de zaak behouden werd. Zoals wij later zullen aantonen is het voorrecht gekoppeld aan het feit dat men kosten heeft gemaakt. Voor de uitoefeningsmogelijkheid van het voorrecht, is evenwel vereist dat het voorwerp werkelijk aanwezig is.

Het vonnis van de Rb Brussel 8 april 1871 ⁽⁹⁾ dat besliste dat de advocaat art. 20.4 niet kon inroepen omdat hij als mandataris van zijn debiteur in diens uitsluitend belang was opgetreden, kan op deze grond worden afgewezen. De kwestie is immers niet of de advocaat toen hij de zaak aanvaardde dit in het uitsluitend belang van zijn cliënt deed maar wel of zijn tussenkomst de massa al dan niet gebaat heeft.

Het hier besproken voorrecht heeft zoals dat van art. 19.1 hypotheekwet tot doel te vermijden dat anderen zich ten nadele van hem die de kosten maakte, zouden verrijken.

Art. 20.4 eist enkel dat de zaak behouden werd. Men zou een voorwaarde aan de wet toevoegen wanneer men nog ging eisen dat degene die de kosten maakte in het belang der massa heeft willen handelen. ⁽¹⁰⁾

We zullen thans een systematische opsomming geven van de argumenten die kunnen aangevoerd worden om hem het voorrecht wel toe te kennen. De kern van het probleem lijkt ons te liggen in de vraag wat onder «kosten» dient verstaan te worden.

III Argumenten van de tegenstanders.

De rol van de advocaat beperkt zich ertoe een voorafbestaand recht te doen gelden. Hij schept geen recht. ⁽¹¹⁾ Men is niet verplicht beroep te doen op een advocaat ; zijn tussenkomst is niet absoluut noodzakelijk. ⁽¹²⁾ Men kan zich afvragen of het niet de kracht van het recht zelf en van de bestaande bewijzen is die de balans in een bepaalde richting doen doorslaan.

Men kan niet kategoriek zeggen dat zonder het optreden van de advocaat het proces zou verloren zijn. ⁽¹³⁾ Het is de beslissing van de rechtbank die het recht behoudt. ⁽¹⁴⁾ «Kosten» vergt dat men uitgaven en onkosten heeft gedaan waarvan men terugbetaling vraagt. De advocaat vraagt geen terugbetaling maar betaling. ⁽¹⁵⁾

IV. *Argumenten pro.*

Indien het recht niet vooraf bestond ziet men niet in hoe het ooit zou kunnen behouden worden. ⁽¹⁶⁾

De wetgever heeft de tussenkomst van een advocaat voorzien, niet om de partijen een financiële last op te leggen maar om hun de nodige juridische hulp ter beschikking te stellen. ⁽¹⁷⁾ Art. 440 Ger. WB vestigt een principiële monopolie wat betreft het pleiten door de advocaat. Art. 758 Ger. WB toont trouwens aan dat de wetgever weinig vertrouwen heeft in de bekwaamheid der partijen om zelf hun rechten voor de rechtbank te verdedigen. Zonder de tussenkomst van de advocaat zou het recht van de cliënt dode letter blijven. ⁽¹⁸⁾ Zowel het deurwaardersexploot dat de verjaring stuit als het vonnis dat de cliënt toelaat zijn recht af te dwingen zijn te danken aan de voorafgaande studie en inspanningen van de advocaat. Het bewijs bijvoorbeeld en de rechtsmiddelen om het vonnis te bekomen worden door de advocaat aangevoerd. ⁽¹⁹⁾ Het vonnis is het sluitstuk van een geheel met verschillende fasen waarbij zowel de advocaat als de rechtbank hebben bijgedragen tot het behoud van het recht. ⁽²⁰⁾ Men heeft hiertegen opgeworpen dat enkel het behouden van het recht (door de rechtbank) en niet het bijdragen daartoe (door de advocaat) bevoorrecht zouden zijn. ⁽²¹⁾

J.J. Boels ⁽²²⁾ voegde daaraan toe dat het trouwens praktisch onmogelijk is te bepalen in welke mate de advocaat tot het behoud heeft bijgedragen. De Franse rechtspraak heeft echter terecht opgemerkt dat het voorrecht niet gehecht is aan de persoon die de kosten heeft gemaakt maar aan de kosten zelf, welke ook de aard van de vordering moge zijn. Er kunnen dus verschillende bewaarders zijn voor wie het voorrecht speelt, en niet alleen diegene die als het ware de laatste stoot gaf. ⁽²³⁾ Het is trouwens opmerkelijk dat H. Solus reeds in zijn noot onder het vonnis van Auxerre ⁽²⁴⁾ erkende dat het voorrecht aan de kosten gehecht was maar de konsekventies hiervan slechts, en dan nog maar gedeeltelijk, aanvaardde in zijn kritiek op het vonnis van de rechtbank van Lisieux.

Solus en zijn medestanders aanvaarden thans dat de advocaat art. 20.4 mag inroepen voor zijn materiële kosten (kantoorkosten, verplaatsingskosten, enz.) ⁽²⁵⁾

In verband met de opmerking dat het voorrecht gehecht is aan de kosten kan hier vermeld worden dat de bewering van M. Henry als zou elke vergelijking tussen de situatie van de curator en die van de advocaat onmogelijk zijn, ⁽²⁶⁾ ongegrond is. Art. 561 faill. W spreekt ook niet van ereloon maar van «kosten». ⁽²⁷⁾

Ook het loon of honorarium behoort echter bij de kosten. De prijs die men voor een produkt betaalt bevat een vergoeding voor elke produktiefactor. Naast kapitaal en land moet ook de arbeid vergoed worden. ⁽²⁸⁾

Bij de interpretatie van een wet moet men rekening houden met de actuele maatschappelijke (economisch-geïnspireerde) toestand. ⁽²⁹⁾

Terecht heeft het hof van Lyon ⁽³⁰⁾ dan ook beslist dat het begrip «kosten» moet bekeken worden van de kant van de debiteur. De kritiek die Solus hierop uitoefent als zou het hof geredeneerd hebben alsof het voorrecht aan de debiteur en niet aan de schuldeiser toekomt ⁽³¹⁾ steunt weerom op een misvatting omtrent het voorrecht van art. 20.4. Nogmaals, het voorrecht is niet gehecht aan een persoon maar aan de kosten.

Een suppletief argument om de advocaat het voorrecht toe te kennen kan nog geput worden uit de jongste evolutie van de Franse rechtspraak. Deze aanvaardt thans dat men het voorrecht van art. 2102.3 C.c. kan inroepen voor uitgaven die krachtens wettelijke bepalingen verplicht waren. ⁽³²⁾

Reeds hoger werd vermeld, dat de rechtzoekende door het Gerechtelijk Wetboek thans omzeggens wel verplicht wordt beroep te doen op een advocaat.

V. *Besluit*

Zoals aangetoond wordt thans algemeen aanvaard dat de advocaat beroep kan doen op art. 20.4 hypotheekwet voor zijn materiële kosten. Een juiste economische opvatting van het begrip kosten moet ertoe leiden hem het voorrecht ook toe te kennen voor zijn ereloon. Een aanzienlijk deel van de rechtsspraak gaat reeds in die richting. ⁽³³⁾

J. KOKELENBERG,
Navorsingsstagiair N.F.W.O.

- (1) De Page VII, nr. 55.
- (2) De Page VII, nr. 198, Kooph. Kortrijk 28-10-1965, RW 65-66 kol. 1124.
- (3) De Page VII, nr. 200, Kooph. Kortrijk 28-10-1965, OC, Ripert-Boulanger III, nr. 1073, uitgave 1958, Baudry-Lacantinerie XXII, nr. 475 Encycl. Dall. Dr. civil V° Privileges mobiliers, nr. 211, 212.
- (4) Aubry et Rau III, p. 261.
- (5) Laurent XXIX, p. 491.
- (6) De Page VII, in noot bij nr. 201, noot onder Trib. Civ. Auxerre 27-12-1922 D.P. 1923 V. 4, Trib. civil Lisieux 21-5-1941 Dall. Anal. 1941 p. 255, Hrb. Verviers 16-9-1965 J.T. 66 p. 245 Rb. Brussel 5-2-1959 R.P.N. 1960 p. 152.
- (7) Advies O.M. bij Rb. Brussel 27-1-1903 B.J. 1903 p. 233 Rb. Kooph. Gent 1-10-1959 R.W. 1959-60, kol. 1766.
- (8) Baudry-Lacantinerie XXII nr. 475, Planiol-Ripert o.c. Rb. Kooph. Kortrijk 28-10-1965 o.c., Table de la Jurisprudence p. 183 in Gaz. Palais 1969, II. Encycl. Dall. Dr. civ. V° Privileges mobiliers nr. 218.
- (9) Pas. 1872, III 212.
- (10) Kluyskens VI, p. 79, 129, De Page, VII nr. 206, nr. 196.
- (11) De Page VII, 55, Laurent o.c. p. 492, Hrb. Luik 31-1-1924 Jur. Liège 1924, p. 126.
- (12) Rb. Brussel 8-4-1871 Pas. 1872 II, 212, De Page VII, nr. 55.
- (13) Marcel Henry in noot bij Luik 13-12-1955 Jur. Liège 55-56, p. 211, Noot onder Trib. Civ. Auxerre 27-12-1922 DP 1923 V. 4.
- (14) Marcel Henry o.c., H. Solus in Rev. Trim. Dr. Civ. 1923, p. 544.
- (15) H. Solus-Rev. Trim. Dr. Civ. 1923, p. 544, M. Henry o.c.
- (16) H. Solus Rev. Trim. Dr. Civ. 1923, p. 544 J.J. Boels in J.T. 1960 p. 53 e.v., Van der Mensbrugge in noot onder Kooph. Antw. 2-12-1959 J.T. 1961 p. 335 e.v.
- (17) Kooph. Antwerpen 2-12-1959 J.T. 1961, p. 335.
- (18) Luik 13-12-1955 Pas. 1956 II, p. 71, Trib. civ. Lisieux 21-5-1941 Dall. Anal. 1941, p. 255, Trib. civ. Auxerre 27-12-1922 Gaz. Palais 1923, I, 255.
- (19) Kooph. Antw. 2-12-1959 o.c.
- (20) Rb. Brussel 5-2-1959 R.P.N. 1960, p. 152.
- (21) Marcel Henry o.c., H. Solus in noot bij Auxerre 27 o.c. (22) o.c.
- (22) Trib. Civ. Auxerre 27-12-1922 o.c., Trib. civ. Lisieux 21-5-1941 Dall. Anal. 1941 p. 255, Van der Mensbrugge o.c. (24) D.P. 1923, V. 4.
- (23) Rev. Trim. Dr. Civ. 1940-41, p. 617, Rb. Brussel 27-1-1903 Met advies o.m., B.J. 1903, p. 233, Rb. Leper in kooph. 11-9-1968 R.W. '69 kol. 329.
- (26) o.c.
- (27) Luik 13-12-1955 Pas. 1956 II, 71.
- (28) P. Samuelson - Handboek van de Economie I, p. 80 - uitg. Aula Het Spectrum 1969.
- (29) Asser-Scholten, Algemeen Deel van het Nederlands Burgerlijk Recht p. 4, 46, 114, 155 e.v.
- (30) Lyon 28-11-1955 - Journ. not. 1956, p. 26.
- (31) Solus-Rev. Trim. dr. Civ. 1956, p. 156 nr. 4.
- (32) D.H. 1966 C.p. 145.
- (33) Luik 13-12-1955 Pas. 1956 II, 71, Hrb. Luik 8-2-1900 Jur. Liège 1900 p. 56. - Hrb. Verviers 16-9-1965 J.T. 1966, p. 245, Hrb. Kortrijk 28-10-1965 R.W. 65-66, kol. 1124, Rb. Brussel 5-2-1959 R.P.N. 1960, p. 152, Rb. Bergen 5-9-1962 R.P.N. 1964, p. 284, Rb. Hasselt 6-3-1901 P.P. 633, Kooph. Bergen 19-11-1901 B.J. 1902, p. 526, Kooph. Gent 18-12-1935 Jur. Com. de Fl. p. 235. - Rb. Kooph. Gent 1-10-1959 - R.W. 1959-60 kol. 1766 met het merkwaardige feit dat de curator zelf belast werd het nodige te doen om de advocaat zijn ereloon te doen geworden.

HOE DE VOORRANG VAN SPOORVOERTUIGEN APPRECIEREN?

De teksten in verband met de verplichtingen en de rechten van het openbaar en het privaat vervoer vertonen ongetwijfeld een zekere tegenstrijdigheid.

Enerzijds staat men voor het oude art. 18, nu 15/2 van de Wegkode, waarin aan het openbaar vervoer prioriteit wordt gegeven: « Wanneer een spoor in de openbare weg is aangelegd, of deze gelijkgronds kruist, moet elke weggebruiker de doorgang vrij laten voor het daarop rijdend spoorvoertuig, daartoe moet hij het spoor vrijmaken, er zich zodra mogelijk van verwijderen, en zo nodig stoppen. »

Dit artikel beduidt dat de wetgever in alle omstandigheden een voorrecht heeft willen toekennen aan de spoorvoertuigen t.o.v. de weggebruiker in het algemeen en dit niet omwille van bepaalde simpatieën, doch omwille van redenen dewelke zich als het ware vanzelfsprekend opdringen, te weten:

- de zorg om in te staan voor een regelmatige dienstregeling;
- de verkeersdrukte;
- de gebondenheid aan het spoor;
- de inertie voortspruitend uit het gewicht van het spoorvoertuig met gevolg de zorg voor de veiligheid van de tramgebruikers, daar een té grote remkracht gevaar voor hen zou meebrengen.

Anderzijds kent de wetgever een zekere compensatie toe aan de andere weggebruikers in art. 6 van het K.B. van 27-1-1931, volgens hetwelk de trambestuurders moeten vertragen en stoppen op plaatsen waar voor het openbaar verkeer voorzorgsmaatregelen nodig waren ofwel wanneer tengevolge van stremmingen in het verkeer, het gevaarlijk kan zijn de snelheid te behouden of verder te rijden.

Dat dit artikel restriktief dient te worden toegepast in de realiteit hoeft geen betoog daar aan de prioriteit waarvan het openbaar vervoer geniet, anders iedere zin zou worden ontnomen. Er dient dus in feite werkelijk een stremming voorhanden te zijn of bijzondere plaatselijke omstandigheden.

Het gevaar van deze op het eerste gezicht ietwat tegenstrijdige teksten, bestaat er evenwel in dat naar mate het privaat vervoer in omvang toeneemt, de neiging ontstaat de voorrang van de spoorvoertuigen te ontcrachten en art. 15/2 van de Wegkode te minimaliseren met het gevolg dat de wil van de wetgever zou genegeerd worden.

In het verleden immers bekloeg men er zich veelal over dat ingeval van een ongeval tussen tramvoertuig en autovoertuig, het eerste onvermijdelijk het recht op zijn kant had. Naarmate evenwel er meer en meer autobezitters kwamen, (hetgeen in een welvaartstaat aan te prijzen is), zag men ook een groter solidariteitsgevoelen tussen dezen tot stand komen met het gevolg dat naar aanleiding van een ongeval meer en meer getuigen gevonden worden die bereid zijn onderling hun rechten als autovoerder te verdedigen zonder daarom over het vereiste beoordelingsvermogen of kennis van de technische gegevens te beschikken om met ware objectiviteit de verantwoordelijkheden te kunnen bepalen.

Dientengevolge zijn de getuigen ten gunste van de tramvoerder veleer schaars, daar zij in de grond bij de zaak veel minder belang hebben, wijl zelfs regelmatige gebruikers van het openbaar vervoer — en dikwijls dan nog over een privaat voertuig beschikkend — niet het gevaar lopen of willen lopen zelf in dergelijke ongevallen te worden betrokken. Bovendien kon men onlangs nog in een dagblad lezen dat de tramgebruikers zelf dikwijls niet de nodige hoffelijkheid opbrengen t.o.v. de trambestuurder waar deze hen niet tijdig genoeg ter plaatse

zouden brengen, hetgeen erop wijst dat de trambestuurder in feite moet rekening houden met tal van verwickelingen dewelke zich in het verkeer voordoen en waarmede zij ook rekening houden.

Derwijze ziet men evenwel meer en meer bij vervolging voor de strafrechtbanken in de dagvaarding de artikelen 15/2 en art. 6 van het K.B. van 27.1.1931 diametraal tegenover elkaar geplaatst, hetgeen de indruk geeft dat beiden gelijkwaardig zijn en geen voorrang meer wordt gegeven aan het eerstgenoemde, in weerwil van hetgeen de wetgever heeft gewild. Daar het bewijs met getuigen nog steeds de regel is, kan het Openbaar Ministerie moeilijk anders dan de beide artikelen in de dagvaarding opnemen.

Gelet op het gevaar te worden gekonfronteerd met weinig deskundige of werkelijk objectieve getuigenissen verschaft door wellicht te goeder trouw zijnde getuigen, moet bijgevolg de vraag worden gesteld of de getuigen in zulke gevallen over genoegzaam technische kennis beschikken om voor de rechtbanken in alle objectiviteit hun verklaringen af te leggen.

Dat er verstrooide, moedwillige, enz., trambestuurders voorhanden zijn, kan niet ontkend worden, doch dergelijke gevallen doen zich eerder schaars voor omwille van het feit dat de direktie van het openbaar vervoer zelf van zeer nabij haar personeel volgt en tuchtstraffen toepast die enkel in het nadeel van haar personeel, zijnde de trambestuurder zelf, uitvallen (betaling boeten, zelfs schade aan voertuigen, zie Standaard 6-1-1970).

Alleszins moet men angstvallig de getuigenissen van de leek, onbekend met de technische mogelijkheden van tramvoertuigen, onderzoeken, zonder hem daarom a priori van enige vooringenomenheid te betichten.

Al te vaak bekomt men verklaringen in de zin als: « De tram had tijd of afstand genoeg om te stoppen », terwijl bij behandeling van eenzelfde zaak en ondervraging van diverse getuigen over de schatting van deze afstand, men tot de ontstellende vaststelling komt dat deze afstanden schommelen tussen 20, 40 en 100 meter. Anderzijds wordt beweerd dat de tramvoerder niet de minste poging zou ondernomen hebben te remmen, van welk feit men zich dikwijls niet eens bewust kan zijn.

Op louter technisch vlak komt het dan ook gepast voor vooral in verband met de nieuwe tramvoertuigen, de aandacht te vestigen op de problemen dewelke zich stellen om deze voertuigen tot stilstand te kunnen brengen. Vooral wanneer velen de mening zijn toegedaan dat deze voertuigen veel vlugger dan de oude tot stilstand kunnen gebracht worden.

Laat ons dan bvb. de zgn. PCC-motorwagens onder ogen nemen:

- gewicht van het voertuig (zonder reizigers): 16.200 kg.
- maksimum snelheid van het rijtuig (zonder reizigers): ongeveer 70 km per uur.
- maksimum snelheid van het rijtuig op het net: ongeveer 60 km per uur.
- lengte: 13.721 m.
- breedte: 2,200 m.

Waaruit bestaat nu het remsysteem:

1. dienststremming of weerstandsremming

Bij de remming functioneren de traktiemotoren als dynamo's. Onafhankelijk van het net vormen ze een gesloten circuit over de remweerstand, die de motor afremmen.

2. trommelremmen

Deze bestaan uit remschijven (systeem automobiel) welke op de transmissieassen zijn gemonteerd. De bediening gebeurt elektrisch door een aktivator welke gevoerd wordt door de batterij.

3. railremmen

Voor zeer felle remming worden de twee bovenvermelde systemen bijgestaan door railremmen. Deze bestaan uit remschoenen die gemagnetiseerd worden en daardoor worden aangetrokken door de rails. De magnetiseerstroom wordt geleverd door de batterij.

Het zal de lezer verbazen dat ondanks dit geperfectioneerd remsysteem, de *minimum*-remafstanden, en dan nog in de beste voorwaarden van weersgesteldenis, de volgende zijn :

bij snelheid van : 60 km/uur : $\pm$ 56 m.

50 km/uur : $\pm$ 39 m.

40 km/uur : $\pm$ 25 m.

30 km/uur : $\pm$ 14 m.

20 km/uur : $\pm$ 6 m.

Voegt zich aan deze remafstanden toe het feit dat deze berekend worden zonder rekening te houden met de reaktietijd welke minstens een halve seconde bedraagt en tot één seconde of meer kan gaan.

Een precieze remafstand kan bovendien niet gegeven worden daar deze van verschillende factoren afhangt, o.a. :

1. de weersomstandigheden : sporen droog of vettig, aanwezigheid van dode bladeren, slijk, hellende rijweg, enz.

2. de belasting : aantal reizigers.

Ook dient ermede rekening gehouden dat de verplichting tot remmen voor een prioritair voertuigbestuurder niet begint wanneer een voertuig of voetganger verschijnt, maar wel wanneer hij *kan* beseffen dat deze in overtreding met het reglement de voorrang van het tramrijtuig niet zal eerbiedigen. De tramvoerder mag zelfs wanneer hij een autovoertuig ziet op enige afstand nabij de sporen, veronderstellen dat dit voertuig aandacht zal geven aan een eventueel naderend openbaar vervoer om het spoor tijdig te ontruimen wanneer hij dit gemakkelijk zou kunnen. De tramvoerder moet dus zomaar niet onmiddellijk beginnen remmen.

Iedere noodremming brengt bovendien de inzittenden van het tramvoertuig in gevaar, in het bijzonder de rechtstaanden. Het is dan ook begrijpelijk dat de trambestuurder slechts tot een noodremming overgaat wanneer de omstandigheden, die kunnen leiden tot een ongeval, beginnen duidelijk te worden.

Welnu, de 8e Kamer van het Hof van Beroep te Brussel heeft bij arrest dd° 27.6.1969 inzake S.O.S. Omnium, be-

schermingsvennootschap, tegen M.I.V.A., deze voorgaande gegevens gehuldigd in de volgende bewoordingen :

« Overwegende dat de trambestuurder, toen hij op een afstand van ongeveer 40 m. de auto zag, geremd heeft, maar dat hij rekening houdende met de reflekstijd over geen voldoende afstand beschikte om tot stilstand te komen (gewicht van het rijtuig, 16.200 kg, minimum-remafstand bij een snelheid van 50 km/uur : $\pm$ 39 m.). »

Tal van gevolgen kan men trekken uit deze loutere technische gegevens wanneer men in aanmerking neemt :

- de onbetwistbare prioriteit van de tramvoertuigen ;
- het recht van deze voertuigen meer dan welk ander ook de maksimum toegelaten snelheid van 60 km/uur te ontwikkelen om hun sociale functie behoorlijk te vervullen ;
- het feit dat de trambestuurder vaak niet kan voorzien wanneer een ander voertuig voor hem een werkelijke hindernis gaat uitmaken.

Zelfs een reële verkeersbelemmering in de zin van art. 6 van het K.B. van 27.1.1931 is dikwijls nog onvoorzienbaar wanneer het tramvoertuig uit een bocht zou komen.

Men kan zich dan ook o.i. terecht de vraag stellen of verklaringen van getuigen aan de hand van bovenvernoemde beschouwingen niet met de meeste precisie dienen te worden onderzocht om te voorkomen dat het art. 6 een te gemakkelijk tegengewicht zou gaan vormen t.o.v. het art. 15/2 en dit om de gemakkelijke maar soms onlogische beslissingen te vermijden dat zowel de ene partij als de andere gelijk wordt gegeven door de verantwoordelijkheden te verdelen ofwel in een bepaalde proportie uit te spreken.

Het is dan ook van zeer groot belang dat de verbaliserende overheid met de meeste precisie de getuigen zou ondervragen.

Dit zal uiteindelijk de openbare aanklager de moeite besparen beide artikelen toe te passen. In vele gevallen zal de logische gevolgtrekking immers zijn dat men staande tegenover dergelijke artikelen ofwel de voorkeur geeft aan toepassing van art. 15/2 ofwel art. 6 van het K.B. van 27.1.1931 met dien verstande dan nog dat men nooit de prioriteit van het tramvoertuig uit het oog mag verliezen. De redenen daarvoor zijn welbekend en de moeilijkheden die zich tegenwoordig stellen voor het openbaar vervoer moeten de balans ten voordele van dit vervoer zeker doen overhellen. Dit is trouwens één van de redenen waarom men in alle grote steden het openbaar vervoer ondergronds wil kanaliseren. Voor zover dit nog steeds niet gebeurt is, dient men de wil van de wetgever te volgen en te eerbiedigen.

Adv. Werner ENGELS.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

22 oktober 1970.

President: M. Lecourt.

Rechters: MM. Donner, Trabucchi, Straus (rapporteur)
Monaco, Mertens de Wilmars en Pescatore.

Advocaat-generaal: M. Gand.

Advocaten: Mrs. Bayard en Houtekier.

Verzoek van het Hof van Cassatie van België (Tweede Kamer) aan het Hof van Justitie om, ingevolge art. 177 van het E.E.G.-Verdrag bij wege van prejudiciële beslissing uitspraak te doen inzake de uitlegging van de artikelen 1 tot en met 12 van Verordening n° 13/64/EEG van de Raad van 5 februari 1964 houdende de geleidelijke totstandbrenging van een gemeenschappelijke ordening der markten in de zuivelsector (Pbl. n° 34 van 27 februari 1964, blz. 549), van de artikelen 1 en 2 van de beschikking der Commissie van 5 december 1960 betreffende de methoden van administratieve samenwerking inzake de toepassing van artikel 9, lid 2, van het E.E.G.-Verdrag (Pbl. n° 4 van 20 januari 1961, blz. 29) en van de artikelen 1 en 2 van de beschikking der Commissie van 17 juli 1962 tot invoering van bijzondere methoden van administratieve samenwerking inzake de toepassing van de in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid ingestelde intracommunautaire heffingen (Pbl. n° 76 van 24 augustus 1962, blz. 2140).

Craeynest en Vandewalle t./ Belgische Staat.

Ten aanzien van de feiten

I. Overzicht van de feiten

Overwegende dat de aan het prejudicieel verzoek ten grondslag liggende feiten kunnen samengevat worden als volgt:

1) Op 5 december 1960 nam de Commissie ingevolge artikel 10, paragraaf 2, eerste alinea, van het E.E.G.-Verdrag een beschikking waarin met name werd voorzien dat de bepalingen van het verdrag betreffende de geleidelijke afschaffing tussen de Lid-Staten van de douanerechten, kwantitatieve beperkingen en alle maatregelen van gelijke werking, op goederen welke aan de voorwaarden voor toepassing van die bepalingen voldoen in de invoerende Lid-Staat kunnen worden toegepast op vertoon van een bewijsstuk dat op verzoek van de exporteur door de douaneautoriteiten van de Lid-Staat van uitvoer is afgegeven.

In de beschikking van 5 december 1960 zijn vervolgens de onderscheiden voorwaarden vastgesteld waaronder van de certificaten inzake goederenverkeer D.D.1 en D.D.3 gebruik kan worden gemaakt (Pbl. no. 4 d.d. 20 januari 1961, blz. 29/61).

Op 17 juli 1962 nam de Commissie op grond van de artikelen 10, paragraaf 2, eerste alinea, en 38, paragraaf 2, van het Verdrag een andere beschikking, betrekking hebbende op voormelde beschikking van 5 december 1960.

In deze nieuwe beschikking zijn voor aan de landbouwheffingen onderworpen goederen welke rechtstreeks van de uitvoerende Lid-Staat naar de invoerende Lid-Staat worden vervoerd, de voorwaarden voorzien waaronder van het certificaat D.D.4 gebruik mag worden gemaakt.

Op 28 februari 1964 trad 's Raads Verordening no.

13/64/EEG (Pbl. no. 34 van 27 februari 1964, blz. 549) houdende de geleidelijke totstandbrenging van een gemeenschappelijke ordening der markten in de zuivelsector, in werking.

2) Op vordering van het Openbaar Ministerie en van de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Financiën, douanen en accijnzen, heeft de rechtbank te Kortrijk bij vonnis van 21 oktober 1968 de heren Craeynest en Vandewalle schuldig bevonden aan medeplichtigheid aan sluikimport van een partij van 12.000 kg boter uit Nederland in België en hun gevangenisstraffen, geldboeten en verbeurdverklaring opgelegd.

Voorts heeft de rechtbank op verzoek van de Belgische Staat, ten deze vertegenwoordigd door de Minister van Economische Zaken — als civiele partij — betrokkenen hoofdelijk veroordeeld tot betaling van 973.560 fr. wegens ontduiking van de heffingen welke krachtens de E.E.G.-regeling van hen hadden kunnen worden gevorderd. De rechtbank overwoog te dien aanzien met name, dat nu de invoer van het hierbedoelde produkt niet door een certificaat D.D.4 was gedekt, het bedrag voorzien voor de invoer uit derde landen had moeten worden geheven.

Toen dit vonnis door het Hof van Beroep te Gent bij arrest van 6 februari 1969 werd bekrachtigd, voorzagen Craeynest en Vandewalle zich in cassatie. Zij beroepen zich onder meer op schending van de artikelen 4, 145 en 155 van het E.E.G.-Verdrag alsook van de artikelen 1 tot en met 4 en 7 tot en met 8 van Verordening no. 13/64 EEG. De voorschriften van de Gemeenschap gedogen volgens hen niet dat de Lid-Staten zouden mogen beslissen dat in gevallen als het onderhavige op uit een andere Lid-Staat ingevoerde produkten de heffing geldende voor invoer uit derde landen moet worden toegepast.

II. Inhoud van het revooi-arrest

Overwegende dat het Hof van Cassatie van België bij arrest van 9 maart 1970 heeft besloten aan het Hof van Justitie de vraag voor te leggen:

« Of de artikelen 1 tot 2 van de Verordening nr. 13/64 van 5 februari 1964 van de Raad van de Europese Economische Gemeenschap, juncto de artikelen 1 en 2 van de Beschikking van 5 december 1960 van de Commissie van de Europese Economische Gemeenschap en 1 en 2 van de Beschikking van 17 juli 1962 van diezelfde Commissie, aldus moeten worden uitgelegd dat, bij ontstentenis van een certificaat van het model DD4, de invoerder in geen geval van de toepassing van het stelsel van de intracommunautaire landbouwheffingen en dienvolgens van het voor het intracommunautaire verkeer bepaalde, verminderde tarief kan genieten, zodat ook bij sluikimport, zelfs uit landen van de Gemeenschap, de ontdoken heffingen worden berekend op de bedragen die, overeenkomstig de door de ten deze bevoegde Belgische Overheden, voor de litigieuze periode vastgestelde tabellen, toepasselijk zijn op de invoer van boter uit derde landen »;

dat er in deze uitspraak met name op is gewezen:

dat volgens artikel 8 van Verordening no. 13/64/EEG bij de vaststelling van het bedrag der heffingen, ofschoon die door iedere Lid-Staat afzonderlijk geschiedt, nochtans moet worden gehandeld in overeenstemming met de door genoemde Verordening vastgestelde normen;

dat het bedrag der heffingen voor « derde landen » in het litigieuze tijdvak belangrijk hoger was dan dat der heffingen voor de invoer uit Nederland;

dat in het bestreden arrest van het Hof van Beroep te

Gent als vaststaand is aangenomen dat de litigieuze boter uit Nederland afkomstig was;

dat door de vraag of in gevallen als het onderhavige de ontdoken heffingen moeten worden berekend op de voor de invoer uit derde landen bepaalde bedragen of op die voor de invoer uit de landen van de E.E.G., een vraag betreffende de uitlegging van het gemeenschapsrecht wordt gesteld »;

III. Procesvoering

Overwegende dat het renvoi-arrest op 27 maart 1970 ter griffie van het hof is ingeschreven;

dat krachtens artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de E.E.G. door de heren Craeynest en Vandewalle, door de regering van het Koninkrijk België en door de Commissie van de Europese Gemeenschappen schriftelijke opmerkingen zijn ingediend;

dat het Hof, gehoord het rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, heeft besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan;

dat de heren Craeynest en Vandewalle en de Commissie van de Europese Gemeenschappen zijn gehoord ter terechtzitting van 15 september 1970;

dat de heren Craeynest en Vandewalle ten deze zijn vertegenwoordigd en bijgestaan door Mr. A. Bayart, advocaat bij het Hof van Cassatie;

dat de Belgische regering — optredende als civiele partij — ten deze is vertegenwoordigd door de Minister van Economische Zaken, bijgestaan door Mr. Houtekier, advocaat bij het hof van Cassatie;

dat de Commissie ten deze is vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur, de heer J.H.J. Bourgeois;

dat de advocaat-generaal ter zitting van 17 september 1970 zijn conclusies heeft genomen;

IV. Opmerkingen gemaakt krachtens artikel 20 van het statuut

Overwegende dat deze opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

1) de heren Craeynest en Vandewalle menen dat in gevallen als het onderhavige bij de berekening van de ontdoken heffingen moet worden uitgegaan van de bedragen geldende voor de intracommunautaire invoer.

De opgeworpen vraag valt uiteen in twee delen:

- Kan bij gebreken van een certificaat D.D.4 ten behoeve van de importeur het verlaagde communautaire tarief worden toegepast?

- Zo neen, moeten dan bij sluikimport uit landen van de Gemeenschap de heffingen worden berekend volgens de tarieven voor invoer van boter van herkomst uit derde landen?

Belanghebbenden verklaren zich voor wat de eerste vraag betreft aan 's Hofs oordeel te refereren.

Ten aanzien van de tweede vraag menen zij dat, zelfs wanneer toepassing van het verlaagde tarief slechts op vertoon van een certificaat D.D.4. zou kunnen worden verkregen, het intracommunautaire tarief bij sluikimport niettemin toepasselijk ware. Ongetwijfeld volgt uit de artikelen 11 van Verordening no. 13/64/EEG juncto 1 van de beschikking van 17 juli 1962 dat invoer van herkomst uit een ander land van de Gemeenschap slechts op vertoon van een — voor toepassing van het intracommunautaire tarief verlangd — certificaat D.D.4 mag geschieden. Dit wil echter geenszins zeggen dat wanneer invoer uit een land van de Gemeenschap zonder certificaat D.D.4. plaatsvindt, op zodanige invoer het tarief voor derde landen moet worden toegepast. Zodanige invoer is eenvoudig

verboden. Er was derhalve geen enkele reden aanwezig om in communautaire verordeningen te bepalen welk tarief door de nationale autoriteiten moet worden toegepast; betrokkenen slagen er immers in aan ingrijpen dier autoriteiten te ontkomen.

Bij clandestiene invoer mag de betrokken Staat alleen betaling verlangen van een som gelijk aan de heffing welke bij reguliere invoer zou zijn toegepast.

Uit de considerans van Verordening no. 13/64/EEG blijkt dat de intracommunautaire heffingen niet ten doel hebben de unificatie van de gemeenschappelijke markt te bevorderen, doch maatregelen zijn welke ter voorkoming van verstoring van de nationale economie der afzonderlijke Lid-Staten tijdelijk zijn toegelaten. De importeur die aan deze heffingen weet te ontkomen, handelt derhalve niet met de doelstellingen van de gemeenschappelijke markt, doch alleen met de belangen van de invoerende Lid-Staat in strijd. Het ligt dan ook niet op de weg van de Gemeenschap, doch op die van de afzonderlijke Lidstaten daartegen de nodige maatregelen te nemen; zij zouden onder meer daarin kunnen bestaan dat de overtreder bij wege van straf wordt onderworpen aan het voor invoer uit derde landen voorziene tarief.

2) De Belgische regering, verklarende op te treden als vertegenwoordiger van een Lid-Staat, betoogt met name het volgende:

De kern van de aan het Hof voorgelegde vraag bestaat in de uitlegging welke enerzijds moet worden gegeven aan het beginsel dat de Gemeenschap op een douane-unie berust (artikel 9 van het Verdrag) en anderzijds aan de algemene regelen betreffende de gemeenschappelijke markt, met name aan die welke betrekking hebben op het gemeenschappelijke landbouwbeleid — en de regeling van dat beleid in het Verdrag en zijn uitvoeringsvoorschriften.

A. De kenmerken van de douane-unie welke bij het Verdrag in het leven werden geroepen zijn, evenals die van iedere andere douane-unie, tweërlei. Naar binnen: het scheppen van een territoire waarop het vrije verkeer van goederen tussen de deelnemende Staten wordt gewaarborgd. Naar buiten: het aanvaarden van een gemeenschappelijk douanetarief dat op waren uit derde landen zal worden toegepast.

Voor waren welke niet als zich bevindend in het vrije verkeer in de Lid-Staat worden beschouwd (vgl. artikel 9, lid 2, en artikel 10, lid 1, van het Verdrag) geldt niet eerstgenoemd doch laatstgenoemd kenmerk.

De nog steeds geldende beschikking der Commissie van 5 december 1960 heeft ten doel te bepalen ten gunste van welke waren van de geleidelijke vrijmaking van het intracommunautaire handelsverkeer kan worden geprofitteerd; daartoe zijn bij deze beschikking certificaten (D.D.1 of D.D.3) verplicht gesteld. Voor waren zonder zodanig certificaat gelden de voordelen van het intracommunautaire stelsel niet; daarop moet derhalve de regeling betreffende het verkeer van goederen uit derde landen worden toegepast. De bewering van het tegendeel ware strijdig met de structuur van artikel 10, lid 2, en zou tot ongelijke behandeling van de ondernemers binnen de gemeenschappelijke markt leiden.

B. Wat meer met name betreft de landbouwprodukten voor welke gemeenschappelijke ordeningen der markten in het leven zijn geroepen, dient men zich te houden aan de beschikking van de Commissie van 17 juli 1962. Daaruit blijkt dat bij gebreke van het certificaat D.D.4 niet het intracommunautaire stelsel, doch dat voorzien voor het handelsverkeer met derde landen toepassing vindt. Immers de afwezigheid van zodanig certificaat doet veronderstellen dat de voorwaarden voor afgifte ervan niet zijn vervuld, zodat de betrokken waren zich niet in het vrije verkeer

bevinden. Trouwens, zouden de heffingen voor «derde landen» bij onregelmatige invoer niet meer kunnen worden toegepast, dan ware zodanige invoer van iedere heffing vrijgesteld.

Kortom, de rechtbank te Kortrijk en het Hof van Beroep te Gent hebben recht gedaan in overeenstemming met de toepasselijke communautaire voorschriften, alsook met de algemene beginselen van het Belgisch recht volgens welk op invoer zonder certificaat het hoogste recht wordt toegepast.

3) De Commissie van de Europese Gemeenschappen be-
toogt met name het volgende.

A. Zij gaat eerst de hoofdbestanddelen na van hetgeen zij de «preferentiële regeling der Gemeenschap» noemt. Na te hebben gewezen op Titel I van deel twee van het Verdrag, met name op artikel 9, lid 2, bespreekt zij de bepalingen betreffende de landbouwsector welke afwijkingen inhouden of toestaan van de regelen betreffende de totstandbrenging van de gemeenschappelijke markt (artikel 38, lid 2; artikelen 39 t/m 46). Krachtens deze bepalingen zijn in de verordeningen houdende de geleidelijke totstandbrenging van gemeenschappelijke ordeningen der markten voor een zeker aantal produkten gedurende een overgangstijdvak intracommunautaire heffingen ingesteld. De Commissie zet doelstelling en wijze van berekening dezer heffingen — voorzoveel de zuivelsector betreffende — (Verordening nr. 13/64/ EEG) gedetailleerd uiteen. Eveneens geeft zij een uiteenzetting van de verschillen welke in deze Verordening worden gemaakt tussen de factoren welke in aanmerking moeten genomen bij de berekening van de intracommunautaire heffingen enerzijds en van de heffingen op invoer uit derde landen anderzijds.

«Wanneer ten aanzien van in een Lid-Staat ingevoerde zuivelprodukten is voldaan aan de voorwaarden waaronder het stelsel der intracommunautaire heffingen kan worden toegepast — en met name aan een van de alternatieve voorwaarden van artikel 9, lid 2, van het Verdrag, waarvan de toepassing door Verordening nr. 13/64 niet is uitgesloten — dan hebben particulieren op toepassing van deze regeling een recht dat door de Lid-Staten moet worden geëerbiedigd en welks verwezenlijking de Lid-Staten hebben te verzekeren.»

B. In een tweede hoofdstuk genaamd «inwerkingtreding van de preferentiële regeling der Gemeenschap» wijst de Commissie erop dat de auteurs van het Verdrag het aan de Lid-Staten hebben overgelaten deze regeling toe te passen, in stede van aan de Gemeenschap op te dragen zelf wettelijke regels inzake de douanerechten te geven. «De voorschriften van de nationale regeling zijn derhalve niet alleen van toepassing wanneer het om repressie van overtredingen gaat, doch ook voorzoveel de verschillende modaliteiten volgens welke de preferentiële regeling der Gemeenschap zal worden toegepast — en met name de administratieve en douaneformaliteiten — moeten worden vastgesteld.» Eerst na het tijdvak waarin de feiten hebben plaatsgevonden welke in het geding in de hoofdzaak het onderwerp van geschil uitmaakten heeft de Raad, optredende krachtens artikel 235, op dit gebied de Gemeenschap in de plaats doen treden voor de Lid-Staten (Verordening EEG nr. 542/69 van de Raad van 18 maart 1969, Pbl. nr. L 77, blz. 1).

Wat meer met name de landbouwprodukten betreft: in de artikelen 39 tot en met 43 wordt aan de Gemeenschap toegestaan haar wettelijke voorschriften in ruime mate voor die van de Lid-Staten in de plaats te stellen. Zolang de Gemeenschap echter van deze bevoegdheden geen gebruik heeft gemaakt, blijven de hierbedoelde aangelegenheden tot de competentie van de Staten behoren.

Nochtans ontkomen zij niet aan de toepasselijkheid van de verdragsvoorschriften, daaronder begrepen artikel 38, lid 2, volgens hetwelk «voor zover in de artikelen 39 tot en met 46 niet anders is bepaald... de regels voor de instelling van de gemeenschappelijke markt van toepassing zijn op landbouwprodukten».

Tot nu toe gaf de Gemeenschap geen eigen wettelijke voorschriften inzake de douaneformaliteiten voor de toepassing van de bijzondere regeling betreffende de handel in landbouwprodukten welke onder de gemeenschappelijke marktordeeningen vallen. De handel in deze produkten geschiedt derhalve volgens dezelfde formaliteiten als die in andere produkten.

Tot de toepassingsmodaliteiten van het regiem voor de intracommunautaire handel welke nog steeds door iedere Lid-Staat afzonderlijk worden geregeld, behoren die betreffende de levering van het bewijs dat met betrekking tot de produkten ten behoeve van welke aanspraak op toepassing van de preferentiële regeling der Gemeenschap wordt gemaakt, aan de daartoe gestelde voorwaarden is voldaan. Echter heeft de Commissie, optredende krachtens artikel 10, lid 2, van het Verdrag, wegens de aan deze bewijislevering verbonden moeilijkheden een gemeenschapsrechtelijk bewijsmiddel gecreëerd, te weten de certificaten D.D.1 en D.D.3 (beschikking van 5 december 1960) en het certificaat D.D.4 (beschikking van 17 juli 1962 — dat ten deze alleen van belang is —).

C. a) Wat betreft de lering welke volgens haar uit deze inleidende opmerkingen kan worden getrokken teneinde het door het Hof van Cassatie van België opgeworpen probleem te kunnen oplossen: de Commissie meent dat het er hier uiteindelijk om gaat of de beschikking van 17 juli 1962 aan de Lid-Staten de verplichting oplegt toepassing van het stelsel van intracommunautaire heffingen te weigeren wanneer niet met behulp van een certificaat D.D.4 is komen vast te staan dat ten aanzien van de betrokken produkten aan de daartoe gestelde voorwaarden is voldaan.

Na te hebben uiteengezet dat voormelde beschikking niet de materiële rechtsvoorschriften betreffende het preferentieel stelsel der Gemeenschap, doch slechts de toepassingsmodaliteiten betreft, heeft de Commissie de in de voorafgaande alinea gestelde vraag in ontkennende zin beantwoord. Immers, in gemelde beschikking worden de Lid-Staten nergens met zoveel woorden verplicht alleen het certificaat D.D.4 als bewijsmiddel toe te laten (anders dan zou gelden voor voormeld, later bij Verordening nr. 542/69 ingevoerd, stelsel) en geen dezer bepalingen leidt ook tot een uitlegging van de beschikking in die zin:

— een bewijsstuk dient normaliter ook alleen ter vergemakkelijking van de bewijislevering;

— er was niet voorzien dat met een certificaat D.D.4 absoluut bewijs zou worden geleverd; integendeel, uit de tekst der beschikking blijkt dat de diensten van de invoerende Lid-Staat zich ieder ander bewijsstuk kunnen doen overleggen wanneer hun dat noodzakelijk voorkomt;

— een argument voor het tegendeel kan niet worden afgeleid uit het feit dat in de beschikking gevallen zijn voorzien waarin het stelsel van communautaire heffingen mag worden toegepast zonder dat het certificaat D.D.4 behoeft te worden overgelegd; men heeft in de beschikking in zoverre alleen bepaalde importen waarvoor deze formaliteit niet gerechtvaardigd voorkwam, willen uitsluiten.

b) Doch de beschikking van 17 juli 1962 verbiedt bovendien niet aan de Lid-Staten het certificaat D.D.4 als uitsluitend bewijs voor toepasselijkheid van het «communautaire statuut» te beschouwen. De bevordering van het handelsverkeer tussen de Lid-Staten hangt ervan af, of van een aan iedere Lid-Staat opgelegd bewijsstuk een zo ruim mogelijk gebruik gemaakt wordt; en de eerbiediging

van de formaliteit door de ondernemers hangt weer in ruime mate af van de gevolgen aan afwezigheid van zodanig stuk verbonden.

Opdat het certificaat D.D.4 echter rechtsgeldig als exclusief bewijsmiddel kan worden gebruikt, moet het de ondernemer mogelijk zijn zich zodanig certificaat te doen uitreiken. In deze gedachtengang zal men zich, met name bij frauduleuze invoer, kunnen afvragen of de beschikking van 17 juli 1962 niet aldus moet worden uitgelegd dat zij aan de Lid-Staten de verplichting oplegt de importeur toe te laten door andere middelen te bewijzen dat ten aanzien van de produkten is voldaan aan de voorwaarden van het stelsel van intracommunautaire heffingen. Deze vraag moet echter ontkennend worden beantwoord, want zodanige uitlegging zou degene die de heffingen wenst te ontduiken en die het zich eigener beweging onmogelijk heeft gemaakt een certificaat te verkrijgen, in een voordeliger positie brengen dan de andere ondernemers. Voorts berooft de Staat die, aan een certificaat D.D.4 het karakter van exclusief bewijsmiddel toekennend, hem niet wil toelaten door andere middelen te bewijzen dat de ingevoerde waren communautaire produkten zijn, hem niet van zijn rechten; integendeel, hij heeft zelf weloverwogen afstand gedaan van de middelen waarover hij beschikt om zijn rechten te doen gelden.

Ten aanzien van het recht.

Overwegende dat het Hof van Cassatie van België bij arrest van 9 maart 1970, ingekomen ter griffie van het Hof van Justitie op 27 maart 1970, krachtens artikel 177 van het Verdrag tot oprichting van de E.E.G. een vraag heeft gesteld strekkende tot het bekomen van uitlegging van Verordening nr. 23/64/EEG van de Raad van 5 februari 1964 (Pbl. nr. 34 van 27 februari 1964, blz. 594) alsmede van de beschikkingen van de Commissie van 5 december 1960 (Pbl. nr. 4 van 20 januari 1961, blz. 29) en 17 juli 1962 (Pbl. nr. 76 van 24 augustus 1962, blz. 2140);

dat in bedoeld arrest aan het Hof wordt verzocht uitspraak te doen « over de vraag of de artikelen 1 tot 12 van de Verordening nr. 13/64 van 5 februari 1964 van de Raad van de Europese Economische Gemeenschap, juncto de artikelen 1 en 2 van de Beschikking van 17 juli 1962 van diezelfde Commissie, aldus moeten worden uitgelegd dat, bij ontstentenis van een certificaat van het model D.D.4, de invoerder in geen geval van de toepassing van het stelsel van de intracommunautaire landbouwheffingen en dienvolgens van het voor het intracommunautaire verkeer bepaalde, verminderde tarief kan genieten, zodat ook bij sluikimport, zelfs uit landen van de Gemeenschap, de ontdoken heffingen worden berekend op de bedragen die, overeenkomstig de door de ten deze bevoegde Belgische Overheden, voor de litigieuze periode vastgestelde tabellen, toepasselijk zijn op de invoer van boter uit derde landen »;

Overwegende dat in Verordening nr. 13/64/EEG voor de invoer van melk en zuivelprodukten in een Lid-Staat een heffing is voorgeschreven waarvan het bedrag verschilt naar gelang zodanige invoer plaatsvindt in het intracommunautaire handelsverkeer dan wel in dat tussen een Lid-Staat en een derde land;

dat, aangezien in genoemde verordening niet is bepaald met behulp van welke middelen de communautaire herkomst moet worden aangetoond, dient te worden te rade gegaan met de beschikking van de Commissie van 17 juli 1962 « tot invoering van bijzondere methoden van administratieve samenwerking inzake de toepassing van de in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid ingestelde intracommunautaire heffingen », welke in de plaats trad voor de beschikking van de Commissie van 5 december 1960 die voortaan geen toepassing meer zou

vinden op de aan bedoelde heffingen onderworpen produkten;

Overwegende dat de beschikking van 17 juli 1962, houdende instelling van het certificaat inzake goederenverkeer D.D.4, evenals de tevoren krachtens artikel 10, paragraaf 2, van het Verdrag door de Commissie genomen maatregelen ten doel heeft bij te dragen tot de uitschakeling van alle belemmeringen van het handelsverkeer tussen Lid-Staten door middel van unificatie van de formaliteiten waaraan de handel binnen de Gemeenschap is onderworpen;

dat men zich bij de instelling van dit certificaat heeft laten leiden door reeds bestaande methoden van samenwerking welke, volgens de bewoordingen van de derde alinea van de considerans der beschikking van 17 juli 1962, ten doel hebben te verzekeren dat intracommunautaire liberalisatiemaatregelen op « volkomen identieke wijze » op goederen van oorsprong uit de Lid-Staten toepassing vinden;

dat het derhalve van belang is dat van het certificaat D.D.4 als uniform bewijsmiddel, in alle Lid-Staten op geheel identieke wijze gebruik wordt gemaakt;

dat de nakoming van deze eis niet zou zijn verzekerd wanneer de nationale administraties zich, buiten het in de vorm van genoemd certificaat geleverde bewijs van oorsprong om, nog van andere bewijsmiddelen zouden mogen bedienen;

Overwegende dat de beschikking van 17 juli 1962 volgens de considerans ten doel heeft « de aan het stelsel van de landbouwheffingen onderworpen goederen uit te sluiten van het toepassingsgebied van de beschikking van de Commissie van 5 december 1960 » — waarin de certificaten inzake goederenverkeer D.D.1 en D.D.3 in het leven waren geroepen — « en voor die goederen een bijzonder document in te stellen ten bewijze dat zij aan de voorwaarden voor de toepassing van het stelsel van de intracommunautaire heffingen voldoen »;

dat derhalve bij die beschikking, volgens de bewoordingen van artikel 1 « met het oog op de toepassing in de Lid-Staat van invoer van het stelsel van de intracommunautaire landbouwheffingen... een certificaat inzake goederenverkeer van het model D.D.4 is ingesteld », welk certificaat krachtens artikel 4 van diezelfde beschikking, « op de douanekantoor van de Lid-Staat van invoer moet worden overgelegd », en zulks wel binnen de in dit artikel bepaalde termijn;

dat artikel 7 der beschikking, waarin nauwkeurig wordt bepaald welke invoer — van niet commerciële aard — bij wege van uitzondering van het certificaat D.D.4 is vrijgesteld, een bevestiging van het verplichte karakter van dit certificaat inhoudt;

dat derhalve blijkt dat aan de importeurs van goederen afkomstig uit een andere Lid-Staat het intracommunautaire regiem alleen ten goede kan komen voor goederen waarvoor dit certificaat is afgegeven;

Overwegende dat zulks, bij gebrek van bepalingen in tegengestelde zin, ook geldt wanneer het bedrag van bij sluikimport ontdoken heffingen moet worden vastgesteld, zelfs wanneer de communautaire herkomst van de betrokken waren anders dan door het certificaat zou kunnen worden bewezen;

Overwegende dat ten aanzien van de kosten door de regering van het Koninkrijk België en door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening van hun opmerkingen aan het Hof gemaakt, geen last tot terugbetaling kan worden gegeven;

dat de procedure ten aanzien van de betrokken partijen als een in de loop van het geding voor het Hof van Cassatie van België gerezen incident moet worden beschouwd, zodat deze laatste instantie over de kosten zal hebben te beslissen;

gezien de processtukken;

gehoord het rapport van de rechter-rapporteur;
gehoord de mondelinge toelichtingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen, alsmede van de heren Craeynest en Vandewalle;

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal;
gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en met name de artikelen 10, lid 2, en 177;

gelet op de Verordening nr. 13/64/EEG van de Raad van 5 februari 1964;

gelet op de beschikking van de Commissie van 17 juli 1962 en met name de artikelen 1, 4 en 7;

gelet op het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de E.E.G. en met name op artikel 20;

gelet op het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen;

Het Hof van Justitie,

uitspraak doende op de door het Hof van Cassatie van België bij arrest van 9 maart 1970 voorgelegde vraag,
verklaart voor recht:

1. Verordening nr. 13/64/EEG en de beschikking van 17 juli 1962 van de Commissie moeten, behoudens de bij deze beschikking voorziene uitzonderingen, worden uitgelegd in die zin dat aan de importeurs van goederen afkomstig uit een andere Lid-Staat het intracommunautaire regiem alleen ten goede kan komen voor goederen waarvoor een certificaat D.D.4 is afgegeven.

2. Deze uitlegging moet ook worden gevolgd wanneer het bedrag van bij sluikeinvoer ontdoken heffingen moet worden bepaald, zelfs wanneer de communautaire herkomst van de betrokken waren anders dan door het certificaat zou kunnen worden vastgesteld.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 22 oktober 1970.

Voorzitter: M. Valentin.

Raadsheer-verslaggever: P. Perrichon.

Procureur-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

1. Huisvesting. — Nationale Maatschappij voor de Huisvesting. — Taak. — Openbare dienst.
2. Algemene rechtsbeginselen. — Niet-terugwerking van de wet.
3. Wet en Koninklijk Besluit. — Betreffende een openbare dienst. — Niet-terugwerking. — Begrip.
4. Staatsmachten. — Uitvoerende macht. — Reglementering ter uitvoering van een wet betreffende een openbare dienst. — Geen terugwerkende kracht. — Continuïteit van de dienst.
5. Huisvesting. — K.B. van 1 oktober 1963. — Terugwerking vanaf 1 januari 1962. — Niet wettelijk.

1. De taak waarmee de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting en haar erkende vennootschappen belast zijn, dit is volkswoningen te bouwen en tegen een lagere huurprijs dan de gewone te verhuren aan personen met bescheiden inkomen, maakt een openbare dienst uit.
2. Het beginsel van de niet-terugwerking van de wet dat de individuele belangen en de rechtszekerheid waarborgt, is een algemeen rechtsbeginsel dat onder meer in art. 2 B.W. wordt gehuldigd.
3. Zoals alle andere wetten is een wet betreffende een openbare dienst onmiddellijk toepasselijk op alle toekomstige gevolgen van toestanden die ontstaan zijn

onder de gelding van de vroegere wetgeving. Haar bijzonder voorwerp volstaat niet om haar toepasselijk te maken op vroegere voldongen toestanden, behalve wanneer het zeker is dat zij volgens de wil van de wetgever met terugwerkende kracht van toepassing zou zijn op de bedoelde toestanden.

4. Bij het vervullen van de opdracht die haar bij art. 76 grondwet wordt toegekend dient de uitvoerende macht zelf het algemene beginsel van de niet-terugwerking van de wet in acht te nemen bij de tenuitvoerlegging van een wet zonder terugwerkende kracht.

Verordeningen en besluiten genomen ter uitvoering van een wet betreffende een openbare dienst mogen, op straffe van onwettigheid, geen bepalingen met terugwerkende kracht inhouden tenzij de wet in deze mogelijkheid uitdrukkelijk heeft voorzien, behalve in zover nodig opdat de wet de door de wetgever gewilde toepassing kan vinden, onder meer in geval van vervanging van een vroegere reglementering door een nieuwe die wordt genomen ter uitvoering van een zelfde wet, ten einde te voldoen aan de vereisten van de continuïteit van de openbare dienst.

5. Bij gebreke van de zekere wil van de werkgever om de toepassing met terugwerkende kracht toe te staan van de nieuwe bepalingen van het K.B. van 1 oktober 1963 waarbij de aanpassing van de huurgelden van bepaalde huurders werd ingesteld, heeft de uitvoerende macht deze bepalingen niet wettelijk kunnen doen terugwerken vanaf 1 januari 1962.

C.V. Het Brabants Tehuis t./ zwanten.

Gelet op het bestreden arrest, op 3 december 1966 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 2, 1319, 1320, 1350, 1351, 1352 van het Burgerlijk Wetboek, 6 van de wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreding van wetten en verordeningen, 1, 4, 9 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, 1, 5, 15 van de wet van 11 oktober 1919 houdende inrichting van een Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken, evengenoemd artikel 15 gewijzigd bij artikel 16 van de wet van 7 december 1953 houdende een nieuwe regeling inzake krotopruiming en waarbij de Nationale Maatschappij voor Goedkope Woningen en Woonvertrekken en de Nationale Maatschappij voor de Kleine Landeigendom gemachtigd worden het voorwerp hunner bedrijvigheid uit te breiden, alsmede de evengenoemde artikelen 1, 5 en 15, gewijzigd bij artikel 14, paragrafen 1, 5 en 7, van de wet van 27 juni 1956 tot wijziging en aanvulling van de wetgeving betreffende de huisvesting, 3, 4 en 13 van het koninklijk besluit van 14 december 1960 houdende vaststelling a) van de voorwaarden inzake inkomen voor het in huur nemen van vrijstaande woningen die aan de door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting erkende vennootschappen of aan de Nationale Maatschappij zelf toebehoren en b) van de huurprijzen van de woningen die aan voormelde vennootschappen toebehoren, evengenoemd artikel 4 zoals opgenomen door artikel 5 van het koninklijk besluit van 1 oktober 1963 tot wijziging van voornoemd koninklijk besluit van 14 december 1960, 5, 13 van het bedoelde koninklijk besluit van 1 oktober 1963, van het gezag toegekend bij de artikelen 1350 tot 1352 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 4 en 9 van de voornoemde wet van 23 december 1946 aan het arrest nr. 10.118 van de 3de kamer van de afdeling administratie van de Raad van State van 28 juni 1963 en van de bewijskracht bij de

artikelen 1319, 1320 van het Burgerlijk Wetboek toegekend aan het evenvermeld arrest van de Raad van State en, voor zoveel als nodig, aan de tekst van het oorspronkelijk artikel 4 van voornoemd koninklijk besluit van 14 december 1960, de artikelen 3 van het koninklijk besluit van 28 februari 1961 en 2 van het koninklijk besluit van 26 juli 1961, beide laatste koninklijke besluiten tot wijziging van het voornoemd koninklijk besluit van 14 december 1960,

doordat het bestreden vonnis — na te hebben vastgesteld dat eiseres een door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting erkende vennootschap is en dat verweerder, huurder van eiseres, vanaf 1 januari 1962 tot 1 oktober 1963, aan laatstgenoemde tweeëntwintig maandelijkse bijkomende huurgelden ten bedrage van 825 frank, dit is in totaal 18.150 frank heeft betaald — eiseres heeft veroordeeld om aan verweerder het evengenoemde bedrag van 18.150 frank verhoogd met de gerechtelijke interest en de kosten, terug te betalen op grond dat die bijkomende bedragen werden betaald met toepassing van het niet ingetrokken artikel 3 en van het nieuw artikel 4 van voornoemd koninklijk besluit van 14 december 1960 en van de artikelen 5 en 13 van voornoemd koninklijk besluit van 1 oktober 1963, dat deze verordeningsbepalingen werden vastgesteld krachtens artikel 15 van voornoemde wet van 11 oktober 1919, die gewijzigd is zoals reeds vermeld, dat artikel 15 niet afwijkt van het beginsel van de niet-terugwerking van wetten en verordeningen, bepaald bij artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek en bij de wetgeving betreffende de inwerkingtreding van wetten en verordeningen, dat ongetwijfeld de wetgeving betreffende de huisvesting de taak om volkswoningen te bouwen niet aan openbare besturen heeft opgedragen, maar aan vennootschappen met burgerlijk karakter en opgericht in de vorm van een handelsvennootschap, waar openbare macht en particulier initiatief samengaan, dat evenwel door eiseres niet werd aangetoond dat de nationale alsmede de gewestelijke maatschappijen een openbare dienst waarnemen of dat de rechten die voor een huurder ontstaan uit een huurcontract dat met één van haar vennootschappen werd gesloten met betrekking tot een op hun initiatief gebouwde woning, openbare rechten in ruime zin en geen private rechten zijn, dat derhalve voornoemd koninklijk besluit van 1 oktober 1963 geen bepalingen met terugwerkende kracht kon vaststellen en dat het besluit, dat in het Belgisch Staatsblad van 19 oktober 1963 is bekendgemaakt, niet toepasselijk was dan vanaf 1 november 1963, zonder terugwerking,

terwijl, eerste onderdeel, uit de artikelen 1, 5 en 15 van voornoemde wet van 11 oktober 1919, die gewijzigd zijn zoals reeds vermeld, voortvloeit dat de taak, aan eiseres opgedragen, om volkswoningen te bouwen en deze te verhuren tegen een verlaagde prijs, een openbare dienst met sociale doeleinden uitmaakt, en het recht op dergelijke verlaagde prijs dat voor een huurder ontstaat uit een huurcontract met eiseres, een openbaar recht in ruime zin is,

en terwijl hieruit volgt dat, in strijd met wat het bestreden vonnis beslist, de artikelen 5 en 13 van voornoemd koninklijk besluit van 1 oktober 1963, die een nieuw artikel 4 in het evengenoemd koninklijk besluit van 14 december 1960 opnemen en aldus het bedrag van de door de huurders van eiseres verschuldigde huurgelden met terugwerking tot 1 januari 1962 vaststellen, een aangelegenheid regelden die niet vatbaar was voor de toepassing van het beginsel van de niet-terugwerking, bepaald bij artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek,

tweede onderdeel, artikel 15 van voornoemde wet van 11 oktober 1919, dat gewijzigd is zoals reeds vermeld, bepaalt dat de Koning de huurprijzen vaststelt, die toepasselijk zijn op de huurders van de vennootschappen die,

zoals eiseres, door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting erkend zijn,

terwijl uit de artikelen 3 en 13 van voornoemd koninklijk besluit van 14 december 1960, uit het gezag bij de artikelen 1350 tot 1352 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 4 en 9 van de voornoemde wet van 23 december 1946 toegekend aan het arrest nr 10.118 van de 3de kamer van de afdeling administratie van de Raad van State van 28 juni 1963 en uit de bewijskracht bij de artikelen 1319 en 1320 van het Burgerlijk Wetboek toegekend aan het evenvermeld arrest van de Raad van State en, voor zoveel als nodig, aan de tekst van het oorspronkelijk artikel 4 van voornoemd koninklijk besluit van 14 december 1960, de artikelen 3 van het koninklijk besluit van 28 februari 1961 en 2 van het koninklijk besluit van 26 juli 1961, beide laatste koninklijke besluiten tot wijziging van voornoemd koninklijk besluit van 14 december, voortvloeit dat, toen voornoemd koninklijk besluit van 1 oktober 1963 werd genomen, de Koning voor de periode vanaf 1 januari 1962 nog geen huurprijzen die toepasselijk zijn op de huurders van eiseres, op geldige wijze had vastgesteld en dat het aan de Koning behoorde een reglementering tot vervanging van de nietig verklaarde bepalingen te doen terugwerken, wanneer eenmaal die reglementering noodzakelijk was opdat voornoemd artikel 15 van de wet van 11 oktober 1919 de door de wetgever gewilde toepassing zou vinden,

terwijl hieruit volgt dat de artikelen 5 en 13 van voornoemd koninklijk besluit van 1 oktober 1963 wettelijk en zonder de beginselen te schenden betreffende de niet-terugwerking en de inwerkingtreding van de wetten en de verordeningen, zoals die zijn vastgesteld bij de artikelen 2 van het Burgerlijk Wetboek en 6 van de voornoemde wet van 31 mei 1961 in evenvermeld koninklijk besluit van 14 december 1960 een nieuw artikel 4 hebben opgenomen, waarbij de door de huurders van eiseres te betalen huurprijzen met terugwerking tot 1 januari 1962 werden vastgesteld:

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat blijkens de bepalingen van de wet van 11 oktober 1919, gewijzigd onder meer bij die van 27 juni 1956, de taak waarmee de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting alsmede haar erkende vennootschappen, waaronder eiseres, belast werden, dit is volkswoningen te bouwen en tegen een lagere huurprijs dan de gewone te verhuren aan personen met bescheiden inkomen, een openbare dienst uitmaakt;

Overwegende echter dat daaruit niet kan worden afgeleid dat, zoals eiseres beweert, de uitvoerende macht bij het vaststellen van verordeningsbepalingen op dergelijke wetgeving toe te passen, vrij is van de verplichting het algemeen rechtsbeginsel, dat de individuele belangen en de rechtszekerheid waarborgt, na te leven, met name de niet-terugwerking van de wet, welk beginsel onder meer in artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek wordt gehuldigd;

Overwegende immers dat indien volgens dit beginsel een wet betreffende een openbare dienst, zoals trouwens alle andere wetten, onmiddellijk toepasselijk is op alle toekomstige gevolgen van toestanden die zijn ontstaan onder de gelding van de vroegere wetgeving, haar bijzonder voorwerp nochtans niet volstaat om haar toepasselijk te maken op vroegere voldongen toestanden, behalve wanneer het zeker is dat zij volgens de wil van de wetgever met terugwerkende kracht van toepassing zou zijn op de bedoelde toestanden;

Overwegende dat de uitvoerende macht bij het vervullen van de opdracht die haar bij artikel 76 van de Grondwet wordt toegekend, zelf het algemeen beginsel van de niet-terugwerking dient in acht te nemen bij de tenuitvoerlegging van een wet zonder terugwerkende kracht; dat verordeningen en besluiten genomen ter uit-

voering van een wet betreffende een openbare dienst, op straffe van onwettigheid, geen bepalingen met terugwerkende kracht kunnen inhouden tenzij de wet in deze mogelijkheid uitdrukkelijk heeft voorzien, behalve in zover nodig opdat de wet de door de wetgever gewilde toepassing kan vinden, onder meer in geval van vervanging van een vroegere reglementering door een nieuwe die wordt genomen ter uitvoering van een zelfde wet, ten einde te voldoen aan de vereisten van de continuïteit van de openbare dienst;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat de wet van 11 oktober 1919 onder meer gewijzigd bij die van 27 juni 1956 — waarbij een Nationale Maatschappij voor de Huisvesting wordt opgericht, in artikel 15 bepaalt dat de Koning, op advies van bedoelde maatschappij en bij een in Ministerraad vastgesteld besluit, onder meer de huurprijzen vastlegt toepasselijk op de huurders van de erkende maatschappijen en op deze van de Nationale Maatschappij, alsmede de voorwaarden van toelating van de huurders; die personen met bescheiden inkomen moeten zijn;

Overwegende dat artikel 13 van het koninklijk besluit van 14 december 1960 vervallen verklaart het koninklijk besluit van 20 december 1954 waarbij voordien de huurprijzen voor de woningen van de erkende maatschappijen en van de Nationale Maatschappij zelf waren vastgesteld;

Dat het besluit van 14 december 1960 bij artikel 3, waarvan de wettigheid niet wordt betwist en dat wordt toegepast vanaf de inwerkingtreding van dat besluit, dit is op 1 januari 1961, krachtens artikel 14, de regels stelt, door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting en haar erkende maatschappijen bij het vaststellen van de huurprijzen van hun woningen in acht te nemen ten einde het door de wetgever beoogde sociale belang te behartigen; dat deze regels principieel de grondcriteria overnemen die krachtens artikel 1 van het koninklijk besluit van 20 december 1954 van toepassing waren vóór 1 januari 1961;

Overwegende evenwel dat de uitvoerende macht bij het besluit van 14 december 1960, meer bepaald bij artikel 4, voor de eerste maal de toepassing heeft voorgeschreven, vanaf 1 april 1961, van een stelsel van aangepaste huurprijzen ten laste van de huurders die wegens de verhoging van hun inkomen tijdens de huurovereenkomst niet meer beantwoorden aan het begrip van personen met bescheiden inkomen in de zin van artikel 2 van het voornoemd besluit, waarbij een «toelatings-maximum» wordt vastgesteld;

Dat de toepassing van dat stelsel van heraanpassing van huurprijzen, aanvankelijk reeds uitgesteld tot 1 april 1961, achtereenvolgens naar 1 juni 1961 en 1 januari 1962 werd verschoven respectievelijk bij de koninklijke besluiten van 28 februari 1961 en 26 juli 1961;

Dat aldus blijkt dat, naar de opvatting zelf van de uitvoerende macht, de toepassing van de bepalingen tot de aanpassing van sommige huurgelden kon worden uitgesteld en losgemaakt van de toepassing van de overige uitvoeringsbepalingen van de wet, zonder aan het algemeen beginsel van de continuïteit van de openbare dienst afbreuk te doen, daar deze met name verzekerd was door de toepassing van de regels vervat in artikel 3;

Overwegende dat ten opzichte van de beoordeling van de betwisting bij de bestreden beslissing beslecht, de rechtbank aan het arrest van 28 juni 1963 van de Raad van State zijn juiste draagwijdte geeft als zij die beperkt tot de nietigverklaring van de aanpassing van bepaalde huurgelden, zoals deze werd ingevoerd en ingericht bij voormeld artikel 4 van het koninklijk besluit van 14 december 1960;

Overwegende dat de rechtbank steunt op de onwettigheid van de toepassing met terugwerking op 1 januari 1962, voorgeschreven bij artikel 5 van het koninklijk besluit van 1 oktober 1963, van de bepalingen van dit artikel 5 in de plaats gesteld van de bepalingen van het door de Raad van State nietig verklaard artikel 4 van het koninklijk besluit van 14 december 1960;

Overwegende dat, ongeacht de waarde van de redenen van de bestreden beslissing die door de voorziening worden betwist, deze beslissing wettelijk gegrond is;

Dat immers uit de voorafgaande overwegingen voldoende blijkt dat de Koning bij artikel 3 van het koninklijk besluit van 14 december 1960 op geldige wijze de huurprijzen heeft vastgesteld die over het algemeen vanaf 1 januari 1961 toepasselijk zijn op de huurders van de Nationale Maatschappij en van de door haar erkende maatschappijen, en meer bepaald op de personen met bescheiden inkomen bedoeld bij artikel 15 van de wet van 11 oktober 1919;

Dat aldus, na de opheffing van het koninklijk besluit van 20 december 1954 en niettegenstaande de nietigverklaring bij het arrest van 28 juni 1963 van de Raad van State van de bepalingen van het koninklijk besluit van 14 december 1960 die de heraanpassing van de huurprijzen van bepaalde huurders regelden, deze wet een ononderbroken uitvoering kon genieten waardoor de continuïteit van de openbare dienst werd verzekerd;

Overwegende derhalve dat, bij gebreke van de zekere wil van de wetgever om de toepassing met terugwerkende kracht toe te staan van de nieuwe bepalingen van het koninklijk besluit van 1 oktober 1963 waarbij de aanpassing van de huurgelden van bepaalde huurders werd ingesteld, de uitvoerende macht deze bepalingen niet wettelijk heeft kunnen doen terugwerken vanaf 1 januari 1962;

Dat geen enkel onderdeel van het middel kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT. — Art. 24 van de wet van 27 juni 1956 tot wijziging en aanvulling van de wetgeving betreffende de huisvesting, machtigde de Koning die wetgeving te coördineren, te vereenvoudigen en ze in overeenstemming te brengen met de uitdrukkelijke en impliciete wijzigingen die ze op het tijdstip van de coördinatie heeft ondergaan.

Het Koninklijk Besluit van 10 december 1970 houdende de Huisvestingscode brengt die coördinatie. Mischien kan men eerder spreken van codificatie, want het besluit heeft sommige wetsbepalingen gewijzigd, al is dit enkel geschied waar het nodig was om tot de gewenste coördinatie te komen en zonder aan de grondbeginselen van de huisvestingswetgeving te raken. Met het oog daarop bepaalde het derde lid van voornoemd art. 24: «De Regering zal binnen twee maanden na de bekendmaking van een coördinatiebesluit, bij de Wetgevende Kamers een wetsontwerp indienen tot bevestiging van dit besluit».

Bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers is inderdaad al een ontwerp van wet tot bekrachtiging van het besluit ingediend (Parlementaire bescheiden, zitting 1970-71, nr. 837-1). In art. 1 wordt het besluit op de datum van 27 december 1970 bekrachtigd. Art. 2 van het ontwerp heft de vroegere wetgeving op, waaronder de wet van 11 oktober 1919 en de wet van 27 juni 1956.

Het is niet duidelijk waarom de wet het woord «code» heeft ingevoerd, dat wel gebruikt wordt om wetboeken uit de Franse tijd aan te duiden (code Napoléon, code civil, code pénal), maar dat de Belgische wetgever zelf

niet bezigt voor gelijkaardige codificaties: wetboek der zegelrechten, wetboek der successierechten. Hij bezigt het ook niet voor het gerechtelijk wetboek en gelukkig ook niet voor het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer (al had men dit laatste wel even goed wegverkeersreglement kunnen noemen).

C.

HOF VAN CASSATIE.

Vacantiekamer. — 22 juli 1970.

Voorzitter: M. Van Beirs.
Raadsheer-verslaggever: M. Rutsaert.
Advocaat-generaal: M. Dumon.

Ontduiking van belastingen met bedrieglijk inzicht. — Verduistering door openbaar ambtenaar. — Onttrekking aan de met zegel gelijkgestelde taksen. — Samenloop. — Voortgezet misdrijf.

Als het arrest vaststelt dat de feiten der drie telastleggingen gepleegd werden met éénzelfde aanhoudend misdadig opzet en hieruit afleidt dat deze feiten een voortgezet misdrijf uitmaken en de verjaring geldig gestuit werd door de vordering tot onderzoek inzake één der telastleggingen, is zulke vaststelling strijdig met de beslissing die voor deze feiten afzonderlijke straffen uitspreekt.

Zo het Hof van Beroep gemeend heeft een afzonderlijke straf voor het onttrekken van de met het zegel gelijkgestelde taksen te kunnen rechtvaardigen op grond van art. 100, lid 2 van het Strafwetboek, steunt die beslissing niettemin, ook wat de verjaring betreft, op de vaststelling van de eenheid van misdadig opzet met de feiten bedoeld onder de telastlegging van verduistering door een openbaar ambtenaar. Daar de veroordeling uit dien hoofde steunt op dezelfde onwettelijkheid als de veroordeling wegens de andere telastlegging, moet de vernietiging van het bestreden arrest zich ook tot de veroordeling wegens deze telastlegging uitstrekken.

Bohyn t./ Robbe.

Gelet op het bestreden arrest op 27 april 1970 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Over het middel van ambtswege afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet:

Overwegende dat eiser, bij bevestiging van de beslissing van de eerste rechter, veroordeeld werd A) tot een gevangenisstraf van drie maanden en een geldboete van tienduizend frank wegens inbreuk op artikel 207 van het Wetboek van registratierechten, om als met een openbare dienst of met een openbaar ambt belaste persoon bepalingen van dit wetboek bedrieglijk en met het inzicht belasting te ontduiken te hebben overtreden; B) tot een gevangenisstraf van een jaar en een geldboete van tweehonderd frank wegens inbreuk op artikel 240 van het Strafwetboek om als openbaar officier of ambtenaar of met een openbare dienst belast persoon openbare of private gelden, die hij uit kracht of uit hoofde van zijn bediening onder zich had, te hebben verduisterd met de omstandigheid dat eiser geen zekerheid heeft gesteld; C) tot een geldboete van drie en zeventig duizend driehonderd frank wegens inbreuk op artikel 207 van het Wetboek van de met het zegel gelijkgestelde taksen, om als met een openbare dienst of met een openbaar ambt belast persoon met bedrieglijk inzicht de bepalingen van artikel 60, alinea's 1 en 3 van het koninklijk besluit van 29 september

1938 en van artikel 4 van de wet van 22 juni 1960 te hebben overtreden;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de feiten A, B en C door eiser gepleegd werden met éénzelfde aanhoudend misdadig opzet; dat het eruit afleidt dat gezegde feiten een voortgezet misdrijf uitmaken en de verjaring geldig gestuit werd door de vordering tot onderzoek inzake ontduiking van de rechten van de Staat van 25 september 1967;

Overwegende dat die vaststelling strijdig is met het dispositief dat voor de feiten A en B de afzonderlijke en hierboven vermelde straffen uitspreekt;

Overwegende dat, zo het hof van beroep gemeend heeft een afzonderlijke straf voor de telastlegging C te kunnen rechtvaardigen op grond van artikel 100, lid 2, van het Strafwetboek, die beslissing niettemin ook steunt, wat de verjaring betreft, op de vaststelling van de eenheid van misdadig opzet met de feiten bedoeld onder de telastlegging B;

Overwegende dat uit het arrest blijkt dat de feiten die tot de telastleggingen A en C aanleiding hebben gegeven dezelfde zijn;

Overwegende dat de veroordeling op grond van de telastlegging C derhalve op dezelfde onwettelijkheid steunt als de veroordeling wegens de telastleggingen A en B en dienvolgens de vernietiging van het bestreden arrest zich tot de veroordeling wegens de telastlegging C dient uit te strekken;

En overwegende dat de vernietiging van de beslissing op strafgebied de vernietiging medebrengt van de beslissing op burgerlijk gebied die er het gevolg van is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het ten opzichte van eiser uitspraak heeft gedaan;

Beveelt dat van het thans gewezen arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Legt de kosten ten laste van de Staat;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 11 juni 1970.

Voorzitter: M. Valentin.
Raadsheer-verslaggever: M. Legros.
Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Handelshuur. — Volledige onderverhuring met overdracht van de handelszaak. — Onderhuurder wordt rechtstreekse huurder van de verhuurder. — Uitsluitend recht op hernieuwing.

Naar luid van art. 11, I, handelshuurwet is de volledige onderverhuring die samengaat met de overdracht van de handelszaak, gelijkgesteld met overdracht van de huur, met het gevolg dat de onderhuurder de rechtstreekse huurder van de verhuurder wordt.

In dit geval, dat de wet uitdrukkelijk onderscheidt van het in art. 11, II vermelde geval van volledige of gedeeltelijke onderverhuring die samen met de huur van een handelszaak geschiedt of tot de totstandbrenging van een handelszaak aanleiding geeft, heeft alleen de onderhuurder, met uitsluiting van de hoofdhuurder, recht op de hernieuwing van de huur.

N.V. Grote Brouwerij Atlas t./ De Wind e.a.

Gelet ou het bestreden vonnis, op 18 maart 1969 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 11, 13, 16, IV, van de wet van 30 april 1951 op de handelshuur met het oog op de bescherming van het handelsfonds, welke artikelen 1 en 11 onderscheidenlijk vervangen zijn bij artikel 1, 1°, en bij artikel 1, 3°, van de wet van 29 juni 1955;

doordat het bestreden vonnis beslist dat ten gevolge van de volledige onderverhuur van het pand aan de overneemster van de handelszaak, eiseres het recht verloren heeft om de hernieuwing te vragen van de huur die de onder A vermelde verweerders haar hadden toegestaan, en haar veroordeelt om hun de ter uitvoering van de beslissing van de eerste rechter ontvangen vergoeding wegens uitzetting terug te betalen; volgens zijn redenen, in geval van overdracht van de handelszaak samengaan met volledige onderverhuur van het pand, er met toepassing van artikel 11, paragraaf 1, van de wet op de handelshuur, een wettelijke indeplaatsstelling van de huurder geschiedt, en de onderverhuurder, die de rechtstreekse huurder van de verhuurder wordt, tegenover laatstgenoemde niet alleen alle ter bescherming van de handelszaken bepaalde rechten kan doen gelden, maar tevens de enige is die zulks kan doen, met uitsluiting van de hoofdhuurder, die zich niet meer tussen de verhuurder en de onderhuurder kan plaatsen;

terwijl de toestand van de hoofdhuurder, die een volledige onderverhuur aan de overnemer van de handelszaak heeft toegestaan, niet dezelfde is als die van de huurder die al zijn rechten heeft overgedragen; de wet van 29 juni 1955 wijzigingen in de wet op de handelshuurovereenkomsten heeft aangebracht juist om de wettelijke bescherming van toepassing te verklaren op de gevallen waarin de hoofdhuurders eigenaars noch huurders van de handelszaak zijn; en, hoewel in het onderhavige geval de onderhuurder voortaan weliswaar beschermd wordt doordat hij zijn rechten rechtstreeks kan doen gelden tegenover de oorspronkelijke verhuurder, maar de hoofdhuurder eveneens bevoegd is om de hernieuwing van de huur en in voorkomend geval de vergoeding wegens uitzetting aan te vragen, met inachtneming evenwel van de eigen rechten van de onderhuurder;

Overwegende dat naar luid van artikel 11, I, van de wet van 30 april 1951 op de handelshuur, volledige onderverhuur, zoals hier samengaan met overdracht van de handelszaak, gelijkgesteld is met overdracht van de huur, met het gevolg dat de onderhuurder de rechtstreekse huurder van de verhuurder wordt;

Dat derhalve, in dit geval, dat de wet uitdrukkelijk onderscheidt van het in artikel 11, II, vermelde geval van volledige of gedeeltelijke onderverhuur die samen met de huur van een handelszaak geschiedt of tot de totstandbrenging van een handelszak aanleiding geeft, alleen de onderhuurder, met uitsluiting van de hoofdhuurder, recht heeft op de hernieuwing van zijn huur;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 6, 1133, 1134 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 11, 13 en 14 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuur met het oog op de bescherming van het handelsfonds, welke artikelen 1, 11 en 14, onderscheidenlijk vervangen zijn bij de artikelen 1-1°, 1-3° en 1-4° van de wet van 29 juni 1955;

doordat eiseres en de onder C genoemde verweerster ten bewijze dat eiseres bevoegd was om de hernieuwing van de huur te vorderen, zich beroepen hadden op de

impliciete lastgeving van artikel 21 van het contract van onderverhuur, maar het bestreden vonnis dit middel verworpt op grond dat, ondanks de stelling van het contract, eiseres hierover geen enkele overeenkomst had gesloten met de oorspronkelijke verhuurders; een onderscheid te maken is tussen de vernietigbaarheid van genoemd geding en de vatbaarheid ertegen voor verzet; de aanvaarding van een beperking van het recht dat artikel 11, I, haar verleent weliswaar aan verweerster het recht niet ontnemen om de nietigverklaring van zulk geding te vorderen, maar er geen reden is om haar akte te verlenen van haar voorbehoud dienaangaande, vermits zij geen partij is in de bij dagvaarding van 11 februari 1967 ingestelde rechtstverdering, en uit bedoeld geding blijkt dat eiseres wist dat de instemming van de verhuurders moest verworven zijn opdat bedingen die afwijken van de gebiedende voorschriften van de wet gevolgen kunnen hebben waarop een beroep kan worden gedaan tegen de verhuurders;

terwijl de bepalingen van de wet op de handelshuur niet de openbare orde raken en slechts gebiedende voorschriften zijn waarvan de partij die de wetgever heeft willen beschermen, kan afzien wanneer deze eventueel in toepassing gebracht worden (schending van alle in het middel aangehaalde bepalingen, met uitzondering van art. 1134 van het Burgerlijk Wetboek); in het bijzonder de bepaling waarbij aan de onderverhuurder die de handelszaak overneemt, de hoedanigheid van rechtstreekse huurder van de oorspronkelijke verhuurder wordt verleend, uitsluitend ten doel heeft de bescherming van de onderhuurder te versterken; en zodra laatstgenoemde de aanvraag tot hernieuwing van de huur aan de hoofdhuurder overlaat, de rechter de rechtmatigheid van deze lastgeving en de geldigheid van deze aanvraag niet kan betwisten zonder de bindende kracht van de overeenkomsten te miskennen (schending van alle in het middel aangehaalde bepalingen, inzonderheid van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek);

Overwegende dat blijkens de processtukken eiseres een recht wilde uitoefenen dat eigen is aan de huurhernieuwing, welk recht zij beweerde te ontleen aan de wet of aan het met de verweerster Goessens gesloten contract van onderverhuur;

Dat het middel, dat zich beroept op de miskenning van de lastgeving die eiseres zou gekregen hebben om het recht van genoemde verweerster op hernieuwing van de huur uit te oefenen, op een onjuiste uitlegging van het vonnis berust en derhalve feitelijke grondslag mist;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1017, 1022 van het Gerechtelijk Wetboek (wet van 10 oktober 1967, artikel 1), 1319 tot 1322 en 1382 van het Burgerlijk Wetboek;

doordat het vonnis, met gedeeltelijke aanneming van het tussenberoep van de onder A genoemde verweerders, eiseres veroordeelt om hun het bedrag van 75.000 frank te betalen als schadevergoeding wegens tergend en roekeloos geding, op grond dat de toekenning van die som gerechtvaardigd is door de houding van eiseres, die zich beroepen heeft op een recht dat zij, zoals haar bekend, niet meer bezat, zoals blijkt uit de tekst van het hierboven onderzocht beding, dit is artikel 21 van het contract van onderverhuur;

terwijl, eerste onderdeel, deze redenen niet, of althans niet passend antwoorden op het middel, door eiseres hieruit afgeleid dat een rechtstverdering die de eerste rechter voor het grootste gedeelte heeft ingewilligd niet als tergend en roekeloos kan worden aangezien (schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1017 en 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en 1382 van het Burgerlijk Wetboek),

tweede onderdeel, zelfs als het vaststaat dat zoals in bovengenoemd beding vermeld, geen uitdrukkelijke overeenkomst is gesloten, waarbij de oorspronkelijke verhuur-

ders aan eiseres het recht toegekend hebben om de hernieuwing aan te vragen zelfs in geval van volledige onderverhuring, dan toch blijft het feit dat, naar de bewoordingen van genoemd beding, de onderhuurster zich ertoe verbond haar aanvraag tot hernieuwing aan eiseres te richten; uit zulke bewoordingen niet kan worden afgeleid dat eiseres wist dat zij generlei recht meer had om de hernieuwing van haar eigen huur aan te vragen; en het vonnis, dat aan deze bewoordingen toch zulke draagwijdte geeft, de bewijskracht van deze akte heeft geeschieden (schending van de artikelen 1319 à 1322 van het Burgerlijk Wetboek):

Over het eerste onderdeel:

Overwegende dat, blijkens de processtukken, de rechter in hoger beroep, om de rechtsvordering van eiseres tergend en roekeloos te noemen, heeft overwogen dat, daar de handelszaak aan verweerster Goessens overgedragen was, hetgeen aan de eerste rechter onbekend was, eiseres wetens en willens gehandeld had zonder dartoe bevoegd te zijn;

Dat het middel aldus op een onjuiste uitlegging van het vonnis berust en derhalve feitelijke grondslag mist;

Over het tweede onderdeel:

Overwegende dat het in het middel aangehaalde art. 21 luidt als volgt: « De huurders... verbinden zich om aan de naamloze vennootschap 'Grote Brouwerij Atlas' de aanvraag te richten waarvan sprake in de wet van 30 april 1951 op de handelshuur. Zij hebben kennis genomen van de uitdrukkelijke overeenkomst tussen de eigenaar van het pand en de brouwerij-hoofdhurster, waarbij aan laatstgenoemde het recht wordt verleend om de hernieuwing aan te vragen zelfs in het geval van volledige onderverhuring »;

Overwegende dat de rechter in hoger beroep heeft kunnen overwegen dat genoemd artikel 21 het recht van eiseres om de hernieuwing van de huur aan te vragen verbond aan de overeenkomst die met de eigenaar was gesloten;

Overwegende dat het vonnis erop wijst dat deze overeenkomst nooit is gesloten;

Overwegende dat, als het bestreden vonnis in deze omstandigheden beslist dat uit de tekst van artikel 21 «blijkt» dat eiseres «zich beroepen heeft op een recht dat zij, zoals haar bekend, niet meer bezat» het de bewijskracht van deze akte niet schendt;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 27 april 1970.

Voorzitter: M. Van Beirs.
Raadsheer-verslaggever: M. Gerniers.
Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Verkeer. — Afstand van voorrang. — Stilstand. — Om aanrijding te vermijden.

De bestuurder die, krachtens art. 16 verkeersreglement de voorrang genietende, stilstaat en zijn voertuig opnieuw in beweging brengt, verliest zijn voorrang, zelfs indien hij het voornemen niet heeft gehad afstand van zijn voorrang te doen, als het maneuver maar kon gezien worden door de andere bestuurder.

De rechter die niet vaststelt dat het maneuver door de andere bestuurder niet kon gezien worden, rechtvaardigt zijn beslissing niet op wettelijke wijze door de beslissing betreffende de voorrang afhankelijk te stellen van het voornemen van de bestuurder die zijn voertuig tot stilstand heeft gebracht (ten deze om een aanrijding te vermijden).

Stroe t./Heémans

Gelet op het bestreden vonnis, op 28 oktober 1969 in hoger beroep gewezen door de Correctionele rechtbank te Antwerpen;

Over het middel afgeleid uit de schending van artikel 16, 1 van het Wegverkeersbesluit, doordat het bestreden vonnis eiser veroordeelt tot een geldboete van vijftig frank wegens inbreuk op voormeld artikel en tot betaling aan verweerder van 6.972 frank ten titel van schadevergoeding, op grond dat uit de elementen van de zaak is gebleken dat indien verweerder zijn voertuig tot stilstand heeft gebracht, zulks geschiedde om een aanrijding te vermijden en geenszins om afstand te doen van zijn voorrang, en dat de tegen eiser aangevoerde telastlegging bewezen is geworden:

Overwegende dat het vonnis zijn beslissing steunt hierop dat indien verweerder zijn voertuig tot stilstand heeft gebracht, zulks geschiedde om een aanrijding te vermijden en geenszins om afstand te doen van zijn voorrang;

Maar overwegende dat de bestuurder die, krachtens artikel 16 van het Wegverkeersbesluit de voorrang genietende, stilstaat en zijn voertuig opnieuw in beweging brengt, zijn voorrang verliest, zelfs indien hij het voornemen niet heeft gehad die voorrang te verzaken, van het ogenblik dat dit maneuver door de andere bestuurder kon worden gezien;

Dat het vonnis niet vaststelt dat het maneuver door eiser niet kon gezien worden;

Waaruit volgt dat het vonnis, door zijn beslissing betreffende de voorrang afhankelijk te stellen van het voornemen van de bestuurder die zijn voertuig tot stilstand heeft gebracht, deze beslissing niet wettelijk rechtvaardigt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Beveelt dat van het thans gewezen arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Verwijst de zaak naar de Correctionele rechtbank te Mechelen zitting houdende in hoger beroep.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 14 januari 1971.

Voorzitter: M. Liard.
Raadsheeren: M.M. Grenz en Blockx.
Advocaten: Mrs. Willemaers en Poelmans loco Legrand.

Onrechtmatige overheidsdaad. — Gemeenteweg. — Bocht met gevaar voor ijzelvorming. — Gevaar niet gesignaleerd.

Een bromfietser is geslipt op een niet gesignaleerde ijzellek van een gemeenteweg. Het vroe en de weg lag droog behalve in een bocht waar bij hevig regenweer het water van hoger gelegen landbouwgrond afliep en nadien bij vriesweer een ijslaag vormde.

De gemeente kon niet onwetend zijn van het gevaar dat de gesteldheid van de weg voor weggebruikers in bepaalde weersomstandigheden uitmaakte en dat door hen niet kon voorzien worden in de bocht. De gemeente is te kort gekomen aan haar verplichting de veiligheid van het verkeer te verzekeren; haar fout bestond erin het gevaar niet op gepaste wijze te signaleren.

Jonckers t./ Gemeente Budingen.

Gezien in eensluitende uitgifte het vonnis de dato 4 september 1968 der rechtbank van eerste aanleg te Leuven, waarvan geen betekening wordt voorgelegd en waartegen op 26 februari 1969 een naar vorm en termijn regelmatig beroep werd ingesteld;

Aangezien appellant de geïntimeerde gemeente verantwoordelijk stelt voor de schadelijke gevolgen van een val waarvan hij het slachtoffer werd, wanneer, rijdende per bromfiets op een gemeenteweg, hij op een niet gesignaleerde ijzellek slipte;

Aangezien in feite vaststaat dat het vroor maar dat de weg droog lag, behalve in de bocht waar het ongeval gebeurde, omdat op die plaats, waar geen afwateringsgracht aangelegd is, het water bij hevig regenweder van landbouwgronden, één meter vijftig hoger gelegen dan de rijbaan, hierop neervloeit en nadien bij vriesweder een ijslaag vormt;

Aangezien de gemeente niet onwetend kon zijn van het gevaar dat bewuste gesteldheid voor de weggebruikers uitmaakte in bepaalde weersomstandigheden, en dat door deze laatsten niet kon voorzien worden en slechts te laat kon opgemerkt worden, vermits de ijslaag zich in een bocht voordeed;

Aangezien aldus de gemeente te kort is gekomen aan haar verplichting de veiligheid van het verkeer te verzekeren, waar zij een baan ter beschikking stelde waarvan de uiterlijke gesteldheid de weggebruikers in dwaling bracht over de werkelijke veiligheid die zij erop genoten;

Aangezien weliswaar de Gemeente principieel niet kan instaan voor de weersomstandigheden die het verkeer gevaarlijk kunnen maken, zoals ijzel, sneeuw of ijs, maar in huidig geval het gevaar zijn oorzaak vond in een fout van harentwege, om de gepaste signalering van het gevaar niet te hebben aangebracht;

Aangezien de eis dienvolgens principieel gegrond is en het gepast voorkomt, alvorens de omvang der gevorderde schadevergoeding te bepalen, de hierna omschreven onderzoeksmaatregel te bevelen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Na beraad,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend,

- Ontvangt het beroep;
- Bevestigt het aangevochten vonnis waar het de eis ontvangen heeft;
- Doet het teniet voor het overige;
- Wijzigende:
- Verklaart de eis principieel gegrond;
- Alvorens verder uitspraak te doen, stelt aan als deskundige Dokter Tixhon, wetsdokter te Brussel, met opdracht: « Jonckers te onderzoeken, de letsels en kwetsuren die hij opgelopen heeft te beschrijven en de gevolgen ervan te bepalen, van zijn bevindingen kennis te geven aan partijen en hun opmerkingen aan te tekenen; hiervan een met redenen bekleed verslag op te stellen hetwelk, in

minuut samen met de nota's der partijen, zal ingeleverd worden ter griffie van dit Hof binnen de drie maanden na van zijn opdracht op verzoek van de meest gerede partij verwittigd te zijn geweest, verslag waarvan de ondertekening zal voorafgegaan zijn door de bij artikel 979 van het Gerechtelijk Wetboek gestelde eed »;

- Om daarna gevonnist te worden als naar recht;
- Zegt dat de verdere behandeling der zaak aan het Hof toebehoort;
- Verwijst geïntimeerde in de kosten in eerste aanleg;
- Verwijst geïntimeerde insgelijks in de tot nu toe in beroep gerezene kosten.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

9e Kamer. — 30 september 1970.

Voorzitter: M. Deripaincel.

Rechters: MM. Groetaers en Craeybeckx.

Openbaar Ministerie: M. Boone.

Advocaten: Mrs. Pas (loco Doevenspeck),
Van Den Heuvel en Diercxsens.

Schade en schadeloosstelling. — Schade van de weduwe tengevolge van het verlies van beroepsinkomsten van haar echtgenoot. — Berekening. — Op basis van bruto-loon. — Kosten van levensonderhoud van de overledene: 30 %. — Rentevoet voor kapitalisatie: 5 %.

In geval van overlijden van de man moet de vergoeding voor materiële schade in hoofde van de weduwe berekend worden op basis van het bruto-loon van de man. Het persoonlijk levensonderhoud dient bepaald te worden op 30 %. De rentevoet voor de berekening van de kapitalisatie moet vastgesteld worden op 5 %.

Vercauteren t./ De Munck.

Aangezien het bewezen is dat de beklaagde zich heeft plichtig gemaakt aan de feiten A en B hem ten laste gelegd;

Overwegende dat beklaagde het verbrijzelen van zijn voorruit inroept om zijn plotse en onverstaanbare uitwijking naar de linker helft van de baan te verrechtvaardigen;

Overwegende dat, zelfs in deze veronderstelling, de fout van verdachte vaststaat; dat zo het zicht naar voren hem plots belemmerd werd, hij nochtans zicht bleef behouden langs de zijvensters en aldus de mogelijkheid had — vermits hij traag reed — om zijn wagen langs de rechterkant van de baan tot stilstand te brengen;

Overwegende dat beklaagde des te voorzichtiger had moeten zijn, daar hem reeds, naar eigen verklaring, zes weken tevoren hetzelfde was voorgekomen; dat deze herhaling inderdaad op een defekt van de wagen en niet op een louter toeval wijst;

Op Burgerlijk gebied:

1. Burgerlijke partij Mevr. Wwe Maria Vercauteren in eigen naam:

Overwegende dat volgende bedragen mogen toegekend worden:

A. Materiële schade, niet meer betwist:	46.367 fr.
Geneeskundige kosten (niet betwist):	1.911 fr.
Rouwkosten (niet betwist):	16.205 fr.
Rouwkleding — een aequo et bono —:	3.000 fr.
Hulp in huishouding (niet betwist):	2.000 fr.

B. Schade uit het overlijden van echtgenoot :

Overwegende dat de brutowedde van 159.792 fr. dient in aanmerking genomen te worden voor de berekening van de schadevergoedingen ;

Dat de afgehouden belastingen en sociale lasten inderdaad deel uitmaken van het loon ;

Overwegende dat de aftrok voor eigen onderhoud door de rechtspraak gewoonlijk vastgesteld wordt op 30 %, blijft aldus 111.854 fr. ;

Overwegende dat het slachtoffer, bij zijn overlijden, bijna 38 jaar oud was ; dat zijn vermoedelijke levensduur derhalve 33,49 jaar was (Dillaerts 1959-1963), hetzij afgerond 33 jaar ;

Overwegende dat er geen redenen voorhanden zijn om de rentevoet van de wettelijke interesten toe te passen op de kapitalisatie van een rente ; dat deze inderdaad op heel andere begrippen berust en meer bijzonder op de investeringsmogelijkheden gedurende een groot aantal jaren ; dat niets bewijst dat de huidige hoge rentevoeten gedurende 33 jaar in voege zullen blijven ; dat het redelijk voorkomt een rentevoet van 5 % in aanmerking te nemen ;

Overwegende dat het kapitaal aan de burgerlijke partij toekomend derhalve moet berekend worden als volgt :
111.854 fr. $\times$ 16,0025 (Dillaerts *ibid*) = 1.789.944 fr.

C. Morele schade, ex aequo et bono : 150.000 fr.

D. Eigen schade :

Werkonbekwaamheid (niet betwist) 1.400 fr.

Verlies zicht en esthetische schade memorie

Overwegende dat deze laatste post slechts na het hierna-bevolen deskundig onderzoek zal kunnen besproken worden ;

Algemeen totaal : 2.010.827 fr.

2. Burgerlijke partij Mevr. Vercauteren, handelende als moeder wettige-voogdes van de goederen van haar minderjarige zoon Regnier, Paul :

A. Morele schade wegens verlies van vader, ex aequo et bono : 75.000 fr.

B. Morele schade voor werkonbekwaamheid : 1.500 fr.

Loonverlies : 1.500 fr.

Esthetische schade, wegens litteken aan de wang en neus, ex aequo et bono : 5.000 fr.

Totaal : 83.000 fr.

1. Rechtdoende over de vordering van de burgerlijke partij Vercauteren q.q. moeder wettelijke voogdes van haar minderjarige zoon Regnier, Paul :

Aangezien deze ontvankelijk is en gedeeltelijk gegrond ;

Dat de schade haar toegebracht billijk zal vergoed zijn door toekening van de hiernabepaalde som ;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

verklaart de vordering ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond ;

Voordeelt de beklaagde om aan de burgerlijke partij te betalen, als schadevergoeding, de som van 83.000 fr., met de vergoedende interesten vanaf 10 januari 1970, de gerechtelijke interesten vanaf heden en tot de kosten.

2. Rechtdoende over de vordering van de Burgerlijke partij Vercauteren M.L. in eigen naam :

Aangezien deze ontvankelijk is en gedeeltelijk gegrond ;
Dat de schade haar toegebracht billijk zal vergoed zijn door toekening van de hiernabepaalde som ;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

verklaart de vordering ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond ;

Voordeelt de beklaagde om aan de burgerlijke partij te betalen, als schadevergoeding, de som van 2.010.827 fr. en met de vergoedende interesten vanaf 10 januari 1970, de gerechtelijke interesten vanaf heden en tot de kosten.

En eventueel voor het overige van de eis,

alvorens verder recht te doen over de eis der burgerlijke partij Vercauteren Maria Leontine, benoemt als dokter-deskundige, de heer Philips André, wonende te Antwerpen, Brederodestraat 23, met als opdracht : de burgerlijke partij te onderzoeken, te zeggen of naar zijn mening zij aan verlies van het gezicht lijdt ingevolge het ongeval van 10 januari 1970 ; zo ja, de graad van voorlopige en desgevallend bestendige werkbekwaamheid te bepalen ;

Verder te onderzoeken of de burgerlijke partij een litteken zal behouden aan een oog, de esthetische schade te beschrijven en alle nuttige vragen van partijen te beantwoorden ;

Verder zijn bevindingen in een beredeneerd verslag neer te schrijven, waarvan de handtekening zal worden voorafgegaan door de eed : « Ik zweer dat ik mijn opdracht in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk vervuld heb, zo helpe mij God », onverminderd de eventuele aanwending van een andere vorm van eedaflegging.

Kosten voorbehouden.

NOOT. — Het hoger gepubliceerd vonnis behelst, hoewel summier gemotiveerd, enkele beangrijke beslissingen.

1. Als één der eersten past het vonnis een rente toe van 5 % voor de berekening van de kapitalisatie. Gedurende het geding was aangevoerd dat de interest die voor de kapitalisatie in aanmerking moest genomen worden gelijk moet zijn aan de gerechtelijke interesten. Terecht heeft de rechtbank geoordeeld dat het één met het ander niets te maken heeft.

Bij de bepaling van de rentevoet dient rekening gehouden met de economische vooruitzichten, die de veiligheid van elke belegging beïnvloeden en met de leeftijd van de aanspraakgerechtigde, daar de beleggingsveiligheid onrechtstreeks evenredig is met de duur van de belegging.

Weinig uitspraken motiveren de keuze van een rentevoet omdat er weinig over gepleit wordt. Er zijn nog recente vonnissen die een interestvoet bepalen op 4 %. (Zie Den-dermonde, 15-5-65, RGAR 1965, nr. 7477 ; Hof van Beroep Brussel, 22-1-64, RGAR 1964, nr. 7257).

Het overgrote gedeelte van de rechtspraak past een rentevoet van 4,5 % toe. (Krijgsraad Antwerpen, 22-6-67, R.W. 67-68, kol. 2068).

2. Het besproken vonnis neemt aan dat de schadevergoeding moet bepaald worden op basis van het brutoloon van het slachtoffer. Dit is een zeer bekende discussie in de rechtbank. Lange tijd heeft de rechtspraak in overwegende mate aangenomen dat de vergoeding op basis van het netto-loon moet bepaald worden. (Zie bv. Tijdschrift voor Privaat Recht, overzicht van de rechtspraak 61-68. Onrechtmatige daad, jaargang 69, nr. 1).

Er was evenwel steeds discussie in de rechtspraak. Steeds waren er vonnissen die opteerden voor het bruto-loon.

De meesten waren summier gemotiveerd ofwel niet, zowel deze die het netto-loon als deze die het bruto-loon aanvaardden. Het zou trouwens de moeite lonen om de

motivering der vonnissen op dit stuk na te gaan. De laatste jaren evolueert de rechtspraak evenwel duidelijk naar een begroting op basis van het bruto-loon en dit ook op grond van zeer uiteenlopende overwegingen.

(Zie het hoger gepubliceerde vonnis; verder nog: Hof van Beroep Brussel, 24-5-65, RGAR 66, nr. 7570; Hof van Beroep Brussel, 5-3-65, R.W. 64-65, kol. 1764).

Meer recent nog volgende beslissingen: Corr. Gent, 9-11-1967, Bull. Ass., 1969, p. 591; Hof van Beroep Brussel, 30-5-69, Bull. Ass., 1969, p. 626, met omstandige nota van de heer Hendrik Thijs.

Deze laatste ontleedt zeer oordeelkundig de getroffen beslissing. Hij treedt ze ook ten dele bij en breekt ze gedeeltelijk af. Hij heeft de grote verdienste het probleem voor het eerst op zijn juiste plaats te situeren, nl. op het vlak van het sociaal en fiscaal recht. Hij wordt daarin bijgetreden door het Hof van Cassatie in drie op het eerste gezicht tegenstrijdige beslissingen: Cass., 25-11-68, R.W. 68-69, kol. 1319; Cass., 16-9-68, R.W. 68-69, kol. 983; Cass., 10-6-68, Pas., 68, I, 1157 + nota.

In deze drie arresten zegt het Hof van Cassatie duidelijk dat de schade voortspruitend uit het overlijden voor de rechthebbenden bestaat in het derven van dit gedeelte der inkomsten waaruit zij een persoonlijk voordeel putten.

Dit heeft natuurlijk in de eerste plaats betrekking op het netto-inkomen. Indien echter deze vergoeding zelf, ofwel de interest ervan onderworpen zijn aan de bedrijfsbelasting dan kunnen de rechtbanken en hoven rechtsgeldig beslissen dat het bruto-inkomen als basis van de schadevergoeding moet genomen worden. Welnu de interesten die de toegekende vergoeding zullen opbrengen zijn inderdaad onderworpen aan de bedrijfsbelasting, art. 92, al. 1 en 3 van het Wetboek der Inkomstenbelasting.

Dezelfde redenering mogen de hoven en rechtbanken volgen wat betreft de weerslag op het vlak van het sociale recht. De rechthebbenden van het slachtoffer genieten inderdaad niet meer van de sociale zekerheid en zijn verplicht dezelfde aanbetalingen te doen.

Om deze beide uitgaveposten te vergoeden oordeelt het Hof van Cassatie dat het bruto-loon als vergoeding aan de rechthebbende mag toegekend worden.

P. Doevenspeck

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

23 oktober 1970.

Voorzitter: M. Kranzen.

Rechts: M. Périlleux en Mevr. Van Streels.

Advocaten: Mrs. R. Derks en G. Hoegars.

Schade en schadeloosstelling. — Loonverlies na de pensioengerechtigde leeftijd.

Indien het loonverlies gedurende de bestendige arbeidsonbekwaamheid op basis van brutoloon en kapitalisatiekoëfficiënt berekend wordt, dan dient een pensioenverlies volledig verworpen. Door de kapitalisatie ontvangt het slachtoffer reeds het problematisch verschil aan loon tot de pensioengerechtigde leeftijd. Met dit bedrag kan het verschil aan stortingen voor het pensioen bijgepast worden.

L. t./ Belgische Staat (Ministerie van Landsverdediging)

Gezien de voorafgaande rechtspleging, o.m. de tussenvonnissen dd. 21 maart en 17 april 1969; het deskundig verslag dd. 19 juni 1969 en het aanvullend dd. 3 juni 1970 van dokter H.B.

Op basis van de gegevens van deze verslagen mag aan-

genomen worden dat de wegname van de milt bij aanlegger in causaal verband staat met het ongeval van 5 oktober 1966; de werkhervatting op 10 oktober 1966 heeft bij hem geen onbekwaamheid veroorzaakt die niet te wijten is aan het ongeval.

De deskundige handhaaft zijn eerste besluiten en adviseert dat de door aanlegger opgelopen letsels een tijdelijke onbekwaamheid tot gevolg hebben gehad van 100 % van 5 oktober 1966 tot en met 4 maart 1967; 50 % van 5 maart tot en met 31 maart 1967; en 25 % van 1 april 1967 tot en met 18 juni 1969; op 19 juni 1969 zou de consolidatie als ingetreden kunnen beschouwd met een blijvende invaliditeit van 20 %. Er zijn geen littekens te vermelden vatbaar van een plastische ingreep en de morele pijnen en smarten moeten als middelmatig aanzien worden.

Partijen gaan akkoord met het door de deskundige genomen besluit; de daarin voorkomende en hiervoor hernomen gegevens kunnen als basis dienen voor de berekening van de aan aanlegger toekomende schadeposten.

I. Morele schade:

a) voor de periode van volledige tijdelijke werkonbekwaamheid; de pijnen door de deskundige als middelmatig genoemd, kan een bedrag van 18.000 fr. in aanmerking worden genomen;

b) periode van gedeeltelijke tijdelijke onbekwaamheid, nl.:

1) 27 dagen aan 50 % = 1.620 fr.

2) 810 dagen aan 25 % = 24.300 fr.

c) voor de blijvende invaliditeit van 20 % = 160.000 fr.

II. Esthetische schade:

Voor het operatief litteken van 12 cm lengte kan 5.000 fr. een aequo et bono toegewezen worden.

III. Materiële schade:

1) Diverse rekeningen. — Van de verschillende rekeningen die worden bijgebracht is deze ten bedrage van 3.000 fr. van Dr. C. (stuk 6) niet te weerhouden, wijl dit geen bewijs van betaling omvat. Derhalve is deze gezamenlijke post van 8.657 fr. met dit bedrag te verminderen, blijft 5.657 fr.

2) Loonverlies tijdelijke invaliditeit.

a) periode van 100 % onbekwaamheid. — Het vooropgestelde loonverlies van 42.104 fr. dient zoals verweerder het terecht doet opmerken verminderd met gewaarborgd weekloon (1.849 fr.), tussenkomst mutualiteit (27.572 fr.), vergoeding 20 dagen werkloosheid (9.160 fr.), samen 38.561 fr., blijft nog 3.523 fr.

b) periode van 50 % en 25 % onbekwaamheid. — Hiervoor komt de gevorderde 14.319 fr. in aanmerking, die trouwens niet wordt betwist.

3) Loonverlies bestendige onbekwaamheid van 20 %.

De kapitalisatie hiervan dient berekend volgens de tabellen van Dillaerts, zoals gebruikelijk door de rechtbank alhier wordt toegepast.

In aanmerking genomen een brutoloon van 120.874 fr. het jaar voor het ongeval, is het jaarlijks loonverlies op 24.175 frank te stellen — in acht genomen de leeftijd van aanlegger op het ogenblik van de consolidatie, nl. 35 jaar, en met een pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar een kapitalisatiecoëfficiënt van 16,288889 (tabellen Dillaerts à 4,5 %) geeft dit een loonverlies van 24.175 fr. $\times$ 16,288889 of : 393.484 fr.

4) Verlies na pensioengerechtigde leeftijd, waarvoor 50.000 fr. ex aequo et bono wordt gevorderd.

Deze post is volledig te verwerpen, zoals verweerder het terecht aanmerkt. Aanlegger ontvangt nu reeds het problematisch verschil aan loon tot zijn 65e jaar. Met dit bedrag kan hij het verschil aan stortingen voor zijn pensioen bijpassen.

Aanlegger kan derhalve in totaal aanspraak maken op:

18.000 fr. + 24.300 fr. + 160.000 fr. + 5.000 fr. + 5.657 fr. + 3.523 fr. + 14.319 fr. + 393.484 fr. = 625.903 fr.

Onder aftrek van de reeds provisioneel bij tussenvonnis van 21 maart 1969 toegewezen som van 30.00 fr., blijft nog 595.903 fr.

De artikelen 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken werden nageleefd.

Op die gronden,

De Rechtbank,

rechtdoende op tegenspraak, na er over beraadslaagd te hebben, de tussenvonnissen van 21 maart en 29 april 1969 verder uitwerkende ;

Veroordeelt verweerder, onder afwijzing van het meer gevorderde, aan aanlegger te betalen de som van 595.903 fr., verhoogd met de vergoedende interesten op 202.419 fr. vanaf 5 oktober 1966 tot de dagvaarding en op 393.484 fr. vanaf 19 juni 1969, datum van de consolidatie ; de gerechtelijke interesten en de gerechtskosten, voor wat aanlegger betreft begroot op 8.454 fr., daarin begrepen de kosten van deskundig onderzoek, getaxeerd op 3.134 fr. en tevens de rechtsplegingsvergoeding, groot 3.500 fr.

VREDEGERECHT TE KONTICH

18 september 1970.

Rechter : Raymond Jacobs.

Pleiters : Mrs. H. de Ridder en A. de Roeck.

Onteigening. — Depreciatie. — Wet op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening. — Geen verergering der eigendomsbeperking. — Geen vergoeding.

Vonnis. — Voorlopige onteigeningsvergoeding. — Bijzondere aard. — Art. 1017 Ger. W. — Uitsluiting der rechtsplegings- en uitgaven-vergoedingen.

De onteigening stelt geen vergoeding wegens depreciatie opeisbaar, indien er geen verergering of accentuering uit voortspruit van de eigendomsbeperking, die tevoren het onteigende al bezwaarde hoofdens de wet op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening.

Het vonnis, dat voorlopig het bedrag bepaalt, dat voor de onteigening verschuldigd is, is van een andere aard dan het door art. 1017 Ger. W. bedoelde vonnis en om die reden sluit het de toekenning uit der rechtsplegings- en uitgavenvergoedingen.

Gemeente Kontich t./Maes - v.d.K.

Gelet op het verzoekschrift van 9 juni 1970 en op de latere, in het dossier van de rechtspleging nedergelegde akten van procedure en daden van onderzoek en in acht genomen de beschikkingen der wetgeving op het gebruik der talen in gerechtszaken en gezien de conclusies van de partijen, die gehoord werden in haar uitleggingen ;

Overwegende dat art. 14, al. 2 der wet betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemenen nutte — d.i. art. 5 der wet Van 26 juli 1962 — beschikt, dat in de huidige stand van de procedure voorlopig het bedrag dient bepaald te worden van de vergoeding, die voor de onteigening verschuldigd is en dat de door de deskundige geadviseerde beraming — gelet op de in het verslag voorkomende beschrijvingen, de kenbaar gemaakte vergelijkingpunten, de gegeven commentaren en de op de terechtzitting verstrekte ophelderingen — wettelijk en billijk voorkomt en dat — na vastgesteld te hebben, dat de aanleggende partij zich

bereid verklaart de door de expert geadviseerde verzilvering « in globo » bij te treden, ofschoon ze sommige onderdelen van de beramingsstaat separaat overdreven acht — ten opzichte van de door de verweerders gestelde argumenten dient bedacht te worden :

1. dat de eerste en fundamentele grief van de onteigende partijen de beraming der grondwaarde betreft, alsmede de depreciatie, die hun erf door de gedeeltelijke onteigening ervan ondergaat en dat het bepaald is gebleken :

dat de deskundige de waarde van de onteigende gronden per v.m. beraamt op de sommen van fr. 400, voor de voortuin en van fr. 300 voor de naast het woongebouw gelegen gronden (inneming 3) en van fr. 400 voor het hoekperceel aan de Liersebaan (inneming 4) en dat de onteigende partijen per v.m. de prijzen van fr. 600 eisen voor inneming 3 en van fr. 700 voor inneming 4 ;

dat een belangrijke reeks van nooit door een proceduur tot herziening aangevochten onteigeningszaken in de onmiddellijke buurt en o.m. die van het belendend en minstens even gunstig gelegen perceel van Dr. Ls Verhaert uitwijzen dat ter plaatse de grondwaarde schommelt tussen de fr. 500 en fr. 550 per v.m. en dat geen enkel motief is aannemelijk gemaakt tot verhoging van dat cijfer ;

dat integendeel de eigendom der verweerders meerdere en door de deskundige helemaal niet overschatte eigenschappen van minderwaardigheid vertoont, vermits hij aan de noordkant paalt aan een spoorwegbrug en verder gelegen is op een berm, die het o.m. noodzakelijk maakt het woongebouw te bereiken met een trap, die uitgaat op een allicht in 1835 aangelegde en onveranderd gebleven wegnis ;

dat die wegnis het erf der verweerders scheidt van 's lands drukste spoorbaan, nl. die van Antwerpen naar Brussel of — om niemand te krenken — van Brussel naar Antwerpen en dat al de voornoemde gegevens overduidelijk een belangrijke minderwaarde uitwijzen en zulks vooral in een buurt, waar — althans in de zuidelijke richting — de neiging tot bouwen nog onbestaande blijkt te zijn ;

dat al de vorenstaande verworvenheden impliceren, dat de deskundige met recht en reden op de in de onmiddellijke omgeving geldende grondwaarde een vermindering toegepast heeft en dat de redacteur van dit vonnis bezielde is met de vaste en daarom geruststellende overtuiging, dat de door de deskundige uiteindelijk geadviseerde vergoeding de onteigende partijen op royaal-billijke manier vergoed ;

dat de onteigening het resterende gedeelte van de eigendom der verweerders op generlei wijze deprecieert en dat te dien aanzien allereerst moet benadrukt worden, dat bij de aflevering in 1951 van de bouwvergunning voor het woongebouw om voor de hand liggende redenen bedongen werd, dat tussen dat woongebouw en de spoorwegbrug nooit enig gebouw zou mogen — beter : zou kunnen — opgericht worden ;

dat het vervolgens vaststaat via de door de deskundige op de terechtzitting uitvoerig verstrekte ophelderingen, dat — ook vóór de onteigening — het hoekperceel, waaruit inneming 4 genomen wordt, niet voor bebouwing in aanmerking kon komen uit hoofde der bouwreglementen en dat de deskundige zulks ook aanschouwelijk demonstreerde met behulp van het « grondplan in karton » van de verweerders ;

dat derhalve de onteigening het erf der verweerders wel lichtelijk verkleint, doch het overblijvend gedeelte onder geen enkel opzicht deprecieert en dat de onteigende partijen op even zo gewaagde als ongegronde manier stellen, dat de bouwwetgeving en bouwreglementering steeds onbestaande moeten geacht worden bij de verzilvering van

de vergoeding, die voor een onteigening verschuldigd is aan de betrokken eigenaars;

dat inderdaad de wet op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening en de daarmee verband houdende reglementering juridisch gelden als een in feite pijnlijke en pecunair nadelig aan gevoelde beperking van het eigendomsrecht en dat een voltrokken onteigening in sommige gevallen die eigendomsbeperking in voege doet treden en dan vanzelfsprekend op een depreciatie wijst en een vergoeding eisbaar stelt;

dat in de onderhavige zaak die eigendomsbeperking het erf der verweerders reeds ten volle bezwaarde vóór de onteigening en dat de onteigening ze noch verergerd noch geaccentueerd heeft en dat de onteigening dus geen verhoogd nadeel berokkend heeft aan het erf van de verweerders, die dan ook om feitelijke en rechtskundige redenen uit dien hoofde op generlei vergoeding aanspraak mogen maken;

2. dat de onteigende partijen op de tweede plaats het juridisch begeesterend vraagstuk stellen van de opeisbaarheid der gewone en aanvullende rechtsplegingsvergoedingen op het vlak der onteigeningszaken en dat moet gesteld worden:

dat het duidelijk vasstaat, dat de Vrederechter in de onteigeningszaken, die bedoeld zijn door art. 5 der wet van 26 juli 1962, alleen maar geroepen is om voorlopig het bedrag te bepalen van de vergoeding, die voor de onteigening verschuldigd is en dat hij zulks doet door een niet voor beroep vatbaar vonnis (art. 14, al. 3 der wet van 1962) en dat uit al het vorenstaande achterenvolgens dient afgeleid:

a. dat allereerst zich maar alleen de kwestie kan stellen van de eisbaarheid der gewone rechtplegingsvergoeding van fr. 200 (koninklijk besluit van 12 september 1969, art. 2, 1°), vermits het om een «in laatste aanleg» gevoerde rechtspleging gaat; dat de verweerders ten onrechte voorhouden dat die reglementering slechts de zaken betreft, die tot de algemene bevoegdheid van de Vrederechter behoren en dat ze met name niet geldt voor de zaken, die aan de bijzondere rechtsmacht van de Vrederechter onderworpen zijn; dat inderdaad het aldus door de onteigende partijen gehuldigde onderscheid geen steun vindt in art. 2, 1°, waarvan de algemene bewoordingen het klassiek interpretatieadagium «Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus» toepasselijk maakt;

b. dat op de tweede plaats de eenvoudige lectuur van art. 3, al. 1 en 2 slechts één enkele besluitvorming veroorlooft, nl. dat de rechtsplegingsvergoeding van fr. 200 (art. 2, 1°) nooit kan bedoeld zijn door de criteria tot vermindering of tot verdubbeling der rechtsplegingsvergoeding van fr. 200 en dat de onteigende partijen zich ten onrechte beroepen op de beschikking van art. 3, al. 3, waardoor de verdriedubbeling van de rechtsplegingsvergoeding is voorzien; dat inderdaad de onteigeningszaken niet opgenomen staan in de opsomming der zaken, die een verdriedubbeling van de rechtsplegingsvergoeding ten voordele van de vervolgende partij eisbaar stellen en dat de in art. 3, al. 3 gedane opsomming blijkbaar beperkend is en ze om analogische of werkdanige redenen ook niet mag uitgebreid worden;

c. dat op de derde plaats de onteigende partijen ten onrechte de gewone rechtsplegingsvergoeding (art. 2 en 3) wensen te kumulieren met de aanvullende rechtsplegingsvergoeding, waarvan het statuut uitgestippeld staat in art. 4; dat die kumulatiebetrachting immers de specifiek-essentiële kenmerken verloochent der door de wet van 1962 gevestigde onteigeningsprocedure, waarin de verschijning ter plaatse krachtens het exploit tot rechtsingang en de aanwezigheid bij de aanvang der werkzaamheden van de deskundige (plaatsbeschrijving en schattingsverslag) in wezen maar één verrichting uitmaken,

terwijl het deskundigenonderzoek en de andere werkzaamheden, die luidens art. 4 een aanvullende rechtsplegingsvergoeding eisbaar maken, een separate plichtsvervulling veronderstellen;

d. dat uiteindelijk moet in het licht gesteld worden, dat het stelsel der rechtsplegings- en uitgavenvergoedingen in beginsel — enkele rechtsplegingen van tenuitvoerlegging uitgezonderd — alleen maar bedacht is voor procedures, die strekken tot de bepaalde beslechting van een feitelijk of juridisch twistpunt (arg. ex art. 1017, al. 1 en 1018, 6° Ger. W.) en dat het daarom geboden lijkt het onverlet te laten in de onteigeningszaken, die overeenkomstig de wet van 1962 gevoerd worden voor de Vrederechter en dat er aanleiding bestaat om in verband met deze zienswijze o.m. in het licht te stellen:

dat ter zake van de Vrederechter alleen maar erlangd wordt, dat hij — natuurlijk in eer en geweten, doch na een slechts summier onderzoek en zonder de soms even zo menigvuldige als delicate feitelijke en rechtskundige twistpunten uitputtenderwijs te berechten, zoals hij zou verlangen het te doen — voorlopig het bedrag zou bepalen van de vergoeding, die voor de onteigening verschuldigd is en dat de door de wet van 1962 gestelde termijnen het volstrekt onmogelijk maken een andersluidende ziens- en doenwijze aan te kleven (vgl. Vred. Kontich, 16 december 1969, R.W. 1969-1970, 1066);

dat weliswaar de verleiding voorligt om met nauwkeurigheid de juridische kenmerken der tussenkomst van de Vrederechter in onteigeningszaken te preciseren, doch dat de vorenstaande beweegredenen reeds voldoende aannemelijk maken, dat het vonnis van art. 14, al. 2 der onteigeningswet fundamenteel verschillend is van het door art. 1017, al. 1 Ger. W. bedoelde eindvonnis, dat o.m. de verwijzing in de rechtsplegings- en uitgavenvergoedingen moet behelzen en dat dit substantieel onderscheid volstaat om het stelsel der rechtsplegings- en uitgavenvergoedingen in onteigeningszaken niet toepasselijk te gaan achten;

dat deze opvatting wonderwel overeenstemt met het standpunt, dat is ingenomen geworden door een vrij algemene jurisprudentie, die — zonder dat de redacteur van dit vonnis desaan gaande enigerlei waardering in positieve of negatieve zin wenst uit te spreken — voorhoudt, dat in de onteigeningsvergoeding de bedragen niet mogen opgenomen worden, die de onteigende partij gedaan heeft om zich technisch en of juridisch in de onteigeningsprocedure te laten assisteren en dat al de vorenstaande beschouwingen impliceren, dat de verweerders op geen rechtsplegingsvergoeding vermogen aanspraak te maken

Om deze redenen,

Bij tegenspraak uitspraak doende bij wege van een niet voor beroep vatbaar vonnis en na alle strijdige middelen of aanspraken als ongegrond of ondoelmatig van de hand gewezen te hebben:

Stellen voorlopig het bedrag van de vergoeding, die voor de onteigening verschuldigd is, vast op de som van fr. 151.854 en veroordelen de aanleggende partij om dat bedrag onder aftrok der provisionele, bij wijze van ruwe schatting reeds toegekende som van fr. 144.520 binnen de maand van af heden te storten op de Deposito- en Consignatiekas en zulks zonder dat het nodig zij, dat het huidig vonnis haar betekend worde en laten al de gerechts- en expertisekosten ten laste van de aanleggende partij, die er het voorschot van deed.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

VERDEGERECHT TE BREE

13 juni 1968.

Rechter : M. Sevens.

Advocaten : Mrs. Vos en Demal.

Verzekeringen. — Verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen. — Art. 25-9 van de polis. — Verhaal van de verzekeraar. — Ongeval te wijten aan een zware fout van de verzekerde. — Bewijslast.

Art. 25/9 van de polis geeft de verzekeraar van de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen een verhaal tegen de verzekerde « wanneer het ongeval te wijten is aan een zware fout van de verzekerde ». Indien met het besturen van een voertuig met meer dan 1,5 pro duizend alcohol in het bloed zou beschouwen als een zware fout, moet de verzekeraar nog bewijzen dat het ongeval « te wijten » is aan die zware fout.

N.V. De Noordstar en Boerhave t./ Moons.

Gelet op de inleidende dagvaarding van het ambt van gerechtsdeurwaarder Paul Janssen van Genk de dato 17 april 1968, welke ertoe strekt verweerder te horen veroordelen aan eiseres de som van 5.211 fr., vermeerderd met de vergoedende interesten vanaf 6 maart 1967 terug te betalen, welke uitgaven voor eiseres voortvloeiden uit een ongeval te Zonhoven op 21 november 1966 veroorzaakt door gedaagde (verzekerde van eiseres) en welk ongeval eiseres aan de benadeelde heeft vergoed ;

Overwegende dat de terugvordering steunt op de overweging dat verweerder bij vonnis van de Politierechtbank van Hasselt de dato 18 mei 1967 veroordeeld werd omdat hij op het ogenblik van het ongeval zijn auto bestuurde met meer dan 1,5 % alcohol in het bloed, zodat eiseres meent rechtsverhaal te mogen toepassen op grond van de artikels 24 en 25-9 der algemene polisvoorwaarden, hoofdstuk IV. ;

Overwegende dat artikel 24 terzake geen toepassing vindt daar dit slaat op « iedere tekortkoming van de verzekerde aan zijn verplichtingen », hiermede bedoeld zijnde zijn verplichtingen ten overstaan van de maatschappij ;

Overwegende dat artikel 25-9 verhaal voorziet « wanneer het ongeval opzettelijk veroorzaakt werd of te wijten is aan een zware fout van de verzekerde » ;

Overwegende dat opzet terzake is uitgesloten ;

Overwegende dat de vraag of het besturen van een voertuig met méér dan 1,5 % alcohol in het bloed dient aanzien als « zware fout » op verschillende wijze door de rechtbank wordt opgelost ; dat echter — zelfs indien men zulk feit op zichzelf als « zware fout » zou aanzien er volgens de termen van de overeenkomst nog een andere voorwaarde terzelfdertijd dient vervuld, namelijk het ongeval moet « te wijten » zijn aan de zware fout ;

Overwegende dat bij artikel 25, 10, waar het over dronkenschap gaat, het rechtsverval automatisch intreedt, « tenzij de verzekerde bewijst dat het ongeval geen verband houdt met de dronkenschap » ; dat dus bij dronkenschap de zware fout zonder méér wordt vermoed en dat het tegenbewijs dat er geen oorzakelijk verband is tussen dronkenschap en ongeval dient geleverd door de verzekerde ; dat deze uitzonderlijk strenge bepaling echter niet voorzien is voor het ingeroepen artikel 25-9, zodat men dient aan te nemen dat de verzekeraar die dit artikel inroept tegen zijn verzekerde, alle elementen die terzake belang hebben, dient te bewijzen, namelijk niet alleen de zware fout, doch de omstandigheid dat het ongeval « te wijten » is aan die zware fout ;

Overwegende dat in casu eiseres niet naar voldoening van rechts bewijst dat het ongeval « te wijten » is aan het

alkoolverbruik van verweerder ; dat zijn snelheid overdreven was doch dat dit niet noodzakelijk met de ingenomen alkool in verband staat ; dat anderzijds de verlichting van de auto Cleeren aanleiding geeft tot enige bedenkingen in het voordeel van verweerder :

1. het rode glas van het linkerachterlicht was voor de aanrijding gebarsten en vervangen door een klein stuk rode stof (zie expertise blz. 4) ; men heeft niet gecontroleerd of deze stof voldoende licht doorliet ;
2. de kamion Cleeren startte slecht bij het demarreren ; bij de botsing was Cleeren voor de derde maal aan het herstarten, zodat mogelijk het achterlicht erg zwak was ;
3. bij de expertise heeft men enkel proeven gedaan met een gelijkaardige batterij, doch niet met de batterij van de auto Cleeren ;

Overwegende anderzijds dat tevens het klinisch verslag na het ongeval en de uitleg van verweerder normaal zijn ; dat het alkoolgehalte daarenboven niet hoger lag dan 1,59 ‰ ; dat eiseres niet bewijst dat het ongeval « te wijten » was aan het overdreven drankverbruik ;

Om deze redenen,

Gezien artikel 2 der wet van 15 juni 1935 ;

Uitspraak doende in openbare zitting, in eerste aanleg en op tegenspraak, wijzen eiseres in haar vordering af als zijnde ongegrond en veroordelen haar tot de kosten.

BOEKBESPREKING

Alphonse Kohl, Procès civil et sincérité. — Faculté de Droit Liège, Martinus Nijhoff, La Haye, 1971, 199 blz.

De verhouding tussen de oprechtheid en het burgerlijk proces heeft een dubbel aspect. Van de ene kant is het een belangrijk probleem voor de rechtspraktijk en van de andere kant is het een rechtsfilosofisch vraagstuk. Wat dit laatste betreft is het wel nuttig erop te wijzen dat de « Vereniging voor Wijsbegeerte des Rechts » te 's Gravenhage in het jaar 1961, deze aangelegenheid op de dagorde geplaatst heeft van haar jaarlijkse vergadering, onder de titel « Het waarheidsprobleem en het procesrecht », en dat de bespreking ervan werd voorbereid door twee uitstekende preadviezen, respectieffelijk van prof. S. Gerbrandy en Mr. A. Melai. In 1962 werd de stenografische opname gepubliceerd van de debatten die op deze jaarlijkse vergadering gehouden werden, waarin meerdere vooraanstaande juristen originele bedenkingen over dit vraagstuk ten beste gaven.

De Heer Alphonse Kohl, assistent aan de Universiteit te Luik, heeft thans een uitvoerig proefschrift gepubliceerd over hetzelfde onderwerp. Hij kent klaarblijkelijk de « Handelingen van de Vereniging voor Wijsbegeerte des Rechts » niet en deze worden nergens in zijn werk geciteerd. Dit is wel jammer, wat sommige bedenkingen van de auteur zouden zeer nuttig kunnen aangevuld worden door de preadviezen en de debatten die in 1961 in deze vereniging plaats hadden.

Het onderwerp is zeer belangrijk en wij hebben met vreugde vastgesteld dat thans ook een Belgisch jurist zich over dit probleem heeft gebogen. De grote vraag in ons land is steeds geweest of men zich moet houden aan de traditionele passiviteit van de rechter, die uitsluitend oordeelt over de argumenten die hem door de procespartijen vrijwillig worden voorgelegd, ofwel of het vereist is dat de rechter daadwerkelijk zou bijdragen tot het opsporen van de waarheid en, in burgerlijke zaken, een zekere inquisitoriale macht zou dienen te verwerven.

Het nieuw Gerechtelijk Wetboek heeft een paar voorschriften in werking gebracht die afwijken van het beginsel der traditionele passiviteit van de rechter en die, zonder hem nochtans een inquisitoriale macht te bezorgen, toch in zekere mate in die richting wijzen. Het nieuw artikel 871 laat toe dat de rechter aan elke partij kan bevelen de elementen van bewijs waarover zij beschikt voor te brengen. Art. 877 gaat echter nog veel verder en laat de rechter toe, bij voldoende vermoedens, zowel aan een proces-partij *als aan een derde* te bevelen het document voor te brengen dat het doorslaand bewijs van een feit inhoudt en dat in hun bezit is.

Het zijn deze nieuwe bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek die de auteur de idee hebben gegeven een grondig onderzoek in te stellen naar de verplichting van oprechtheid in het burgerlijk proces. De schrijver heeft gemeend dat hij het best in zijn studie tot resultaten zou komen door middel van de rechtsvergelijkende methode. Zo vinden we dan ook in zijn werk een uitvoerige bespreking van de toepassing, in verschillende landen, der Romeinse maxime «*nemo tenetur edere contra se*». De Heer Kohl spoort eerst de oorsprong op van deze rechtspraak in het Romeins recht waaruit zij voortspuit. Het was er het noodzakelijk gevolg van de regel dat de bewijslast weegt op de eiser, maar toch waren er genuanceerde afwijkingen van deze algemene regel zoals de «*actio ad exhibendum*». In het oud-Germaanse recht gold, doch met zekere schakeringen, het adagio «*nemo tenetur*» eveneens. De glossator Pacianus, die zich intens met het vraagstuk heeft beziggehouden komt tot de conclusie dat in vele gevallen de pleiter wel kon gedwongen worden zekere bewijselementen tegen zichzelf in te brengen. Wanneer het oude kanonieke recht in principe de spreuk «*nemo tenetur*» niet aanvaardt, bestaat er toch een aantal rechtmatige motieven om het antwoord op zekere vragen te weigeren. In het oud-frans recht wordt het probleem meestal doodgezwegen en de ordonantiën van 1539 en 1667 bevatten geen bepaalde voorschriften op dit stuk. In de oude franse rechtspraak wordt echter regelmatig van het principe «*nemo tenetur*» gewag gemaakt. Ook de Duitse wetgeving der 18e en 19e eeuwen voorziet slechts de verplichting voor een pleiter, om stukken tegen zijn eigen belang in te brengen, wat betreft documenten die gemeen zijn aan de beide partijen.

Na deze inleidende beschouwingen geeft de auteur ons een breed overzicht over de wijze waarop het «*nemo tenetur*» geleidelijk doorheen de rechtsevolutie, aan belang verliest.

Dit is eerst het geval bij de commentatoren van de code civil en in de praktijk der Franse rechtspleging waarin, door het opleggen van de eed en de ondervraging over feiten en vraagpunten een partij, tegen haar zin, wel kon gedwongen worden mede te werken aan het ontdekken van de waarheid. In de Belgische en Franse rechtsleer en rechtsspraak wordt het beginsel vrij stevig gehandhaafd, al zijn er wel een hele reeks gerechtelijke beslissingen aan te wijzen waarin van de oude rechtsspraak wordt afgeweken. Sommige auteurs zoals Glasson en Tissier onderstrepen de zuiver relatieve draagwijdte van het beginsel, terwijl de Page, Ripert en Dekkers de medewerking van de pleiters aan de taak van het gerecht beschouwen als een noodzakelijk gevolg van het algemeen principe der goede trouw.

In de andere landen, namelijk in de angelsaksische, is de strijd soms heftig geweest. Het gaat hier om de verplichting tot «*discovery*» namelijk het voorbrengen van de stukken waarop de gerechtelijke beslissing zal gesteund zijn. Wanneer de traditionele Common Law op strenge wijze aan het beginsel «*nemo tenetur*» vasthoudt, zien wij het tegenovergestelde gebeuren in de ontwikkeling van de equity rechtspraak. Het wordt daar een pretoriaanse ge-

woonte het discovery te bevelen zodat geleidelijk deze verplichting meer en meer een integrerend deel uitmaakt van het Engels recht. Sedert 1873 is de High Court gemachtigd de produktie te bevelen van elk document.

In de gewone rechtspraktijk worden de lijsten van de stukken waarvan gebruik zal gemaakt worden vermeld op een affidavit tegen de inhoud van dewelke verzet kan aangekend worden, waarover de rechtsmacht dan te beslissen heeft.

In de Verenigde Staten wordt de verplichting tot discovery vrij breed aanvaard. Toch zijn er wat men noemt «*privileged matters*» op professioneel, geneeskundig en fiscaal gebied die niet onder de verplichting vallen.

In de Germaanse landen kent men de Exhibitionsplicht en verder ook de waarheidsplicht, waaruit een vrij verregaande verplichting tot overleggen van stukken voortspuit, ook van stukken die aan de pleiter nadelig kunnen zijn.

In Italië huldigt men de «*loyauteitsverplichting*», waaruit ook een vrij brede verplichting tot mededeling van stukken en documenten wordt afgeleid, waarbij echter de beperking wordt aangelegd dat de verplichting tegenover derden slechts kan opgelegd worden op verzoek van één der partijen.

In zijn beschouwingen wijdt de auteur ook nog een kapittel aan het nationaal-socialistisch recht in Duitsland, waarin op de meest absolute wijze de verplichting wordt opgelegd aan iedereen, zonder uitzondering, aan het ontdekken van de waarheid in rechte mede te helpen en elke beperking op dit gebied ondenkbaar wordt geacht.

Het is merkwaardig na te gaan hoe, ondanks alles, men er in dit totalitair regime, toch toe gekomen is door meerdere zeer genuanceerde middelen deze medewerking te belemmeren.

Ook in de volksdemocratiën van socialistische inspiratie geldt de verplichting op onvoorwaardelijke wijze mede te werken aan de taak van de rechter, doch meer bepaald deze om hem al de bewijsstukken voor te leggen waarover de partijen beschikken en hem al deze aan te wijzen waarvan hun het bestaan bekend is.

Na dit overzicht trekt de Heer Kohl een algemene conclusie om de rechtsinstellingen van liberale strekking met deze van de socialistische landen te vergelijken. Hij stelt vast dat het adagio «*nemo tenetur*» in de westerse landen geleidelijk meer en meer verdrongen is geworden terwijl het in de socialistische landen volledig genegeerd wordt. Er kan in elk geval worden vastgesteld dat nooit een westers rechter aan de materiële waarheid die onder het gerechtelijk vonnis verscholen zit een zo alles overheersend belang heeft gehecht. Dit is dan ook de reden om dewelke de Marxistische juristen de «*hypocrisie* van de burgerlijke maatschappij» aan de kaak stellen.

Welke is nu het gevolg van het geleidelijk verdwijnen van het beginsel uitgedrukt in de rechtsspreuk «*nemo tenetur*» en welk zal de draagwijdte zijn van de toepassing der nieuwe artikelen 871 en 877 van het Gerechtelijk Wetboek. De schrijver is van mening dat de bewijsoverlevering niet afhangt van een algemene en abstracte norm, doch dat het slechts naar aanleiding is van bepaalde gegevens in elk afzonderlijk geval dat het mogelijk zal zijn vast te stellen wie de last te dragen heeft de elementen van bewijs voor te brengen.

Schrijver concludeert dat de magistraat zelfs de produktie van bewijzen kan bevelen wanneer deze onmiddellijk verband houden met het privaat leven of met het geheim van het zakenleven. Hier is zonder twijfel wel betwisting mogelijk...

Uiteindelijk gaat de auteur nog na welke de gevolgen zullen zijn van het stelsel in werking gebracht door het Gerechtelijk Wetboek wat betreft de deontologie van de advocaat, die thans de mandataris ad litem is. Hij zal nood-

zakelijkerwijze genoopt zijn tot groter kieskeurigheid in het aanvaarden van de zaken en hij zal eventueel in de loop van het geding, wanneer hem overtuigende bewijzen tegen zijn stelling worden voorgebracht zich dienen terug te trekken.

In een laatste hoofdstuk wordt nog onderzocht op welke wijze het mogelijk zou zijn de verplichting om mede te werken aan het vinden van de waarheid in het procesrecht te sanctioneren. Dit zou mogelijk zijn door een beroep op het hoogste Hof, ofwel door een rekest ciëel. Men heeft ook doen gelden dat diegene die weigert zich te gedragen naar de verplichting de bewijsstukken voor te brengen zou kunnen veroordeeld worden tot het betalen van schadevergoeding en eindelijk is er de meest vergedreven oplossing namelijk het toepassen van strafrechtelijke sancties.

In het algemeen besluit van zijn werk wijst de heer Kohl er nog terecht op dat bij het medewerken van de partijen aan het zoeken naar de waarheid in het burgerlijk procesrecht er een belangrijke rol toebedeeld is aan het Openbaar Ministerie. Volgens onze wet van 10 oktober 1967 is de taak van het Openbaar Ministerie op aanzienlijke wijze uitgebreid en is het een gevestigde medewerker geworden van de burgerlijke rechter. Ten slotte is het terugdringen van het beginsel «nemo tenetur» te beschouwen als een ondergang van de burgerlijke rechtspleging van het liberale type, gesproken uit eeuwen streng doorgedreven individualisme en is het te beschouwen als een fenomeen van socialisatie van het recht.

Het boek wordt besloten door een zeer uitgebreide bibliographie van werken over dit onderwerp uit vele landen en in vele talen.

Het werk munt uit door zijn grote zakelijkheid. In beperkte hoofdstukken is steeds een uitgebreide stof samengebonden. In uitvoerige noten wordt onder elke bladzijde toelichting verstrekt door middel van uitgebreide verwijzingen naar rechtsleer en rechtspraak. De uiteenzetting is duidelijk en grondig en het boek is geschreven in een aangename stijl waarvan het gemakkelijk en vlot kennis neemt. Het proefschrift is een mooie verrijking van de wetenschappelijke verzameling der rechtsfaculteit van de Universiteit te Luik.

René Victor.

BALIELEVEN

Union Internationale des Avocats.

«Het Manifest van Brussel»

De «Union Internationale des Avocats» heeft, tijdens de vergaderingen van haar bureau te Brussel op 29, 30 en 31 januari 1971, moeten vaststellen dat de rechten van de menselijke persoonlijkheid die onschendbaar zouden dienen te zijn en die uitstekend werden bepaald door de algemene vergadering van de UNO, bij éénparige beslissing, in haar proclamatie van 10 december 1948, voortdurend geschonden worden.

Bewust van dit gevaar heeft de «Union Internationale des Avocats» tijdens haar werkvergaderingen «Het Manifest van Brussel» uitgevaardigd, dat voor doel heeft de openbare mening over gans de wereld tot waakzaamheid aan te zetten om de heilige mensenrechten te waarborgen en zich bij voorbaat te verzetten tegen elke wetgevende tekst, van welke Staat ook, die niet zou overeenstemmen met de grondbeginselen die door het manifest in herinnering worden gebracht.

MEDEDELINGEN

27 februari 1971 : Studiedag « Sociale programmatie » ingericht door de Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen.

Op 11 mei 1960 werd het eerste «interprofessionele akkoord van sociale programmatie» gesloten.

Sindsdien wordt op elk niveau aan sociale programmatie gedaan. Na tien jaar wordt deze politiek meer en meer in vraag gesteld en is het aangewezen zich over een en ander te bezinnen.

Des te meer daar zowel in overheidskringen als in mid-dens van werkgevers- en werknemersorganisaties heel wat vragen gesteld worden. Zo kan o.m. de zin zelf van de sociale programmatie in het geheel van de arbeidsverhoudingen in vraag gesteld worden. Verder zijn er problemen als duur, inhoud, herziening, verhouding basis-leiding in de vakorganisatie, onderhandelingsruimte op lokaal en ondernemingsvlak, sociale vrede, enz., enz.

Door deze en andere problemen, en mede door de recente sociale beroeringen, staat de sociale programmatie meer dan ooit in de belangstelling. Daarom heeft de Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen het nuttig geoordeeld hieraan een studiedag te wijden. Tijdens deze dag zal enerzijds het fenomeen van de sociale programmatie geanalyseerd worden terwijl anderzijds in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de werkgevers- en werknemersorganisaties over de beleidsopties i.v.m. dit probleem zal gediscussieerd worden.

Programma :

9.45 u.: Verwelkoming. — Sociale programmatie en Collectief Overleg, door R. Blanpain, gewoon hoogleraar K.U.L., directeur Instituut voor Arbeidsrecht. — 10 jaar Sociale Programmatie in België — Kritische analyse en toekomstperspectieven, door F. Bleecx, docent U.C.L. — Sociale Programmatie en de verhouding basis-leiding in de vakorganisatie, door J. Bundervoet, assistent Sociologisch Onderzoeksinstituut K.U.L.

14 u.: Paneelgesprek tussen vertegenwoordigers van A.C.V., A.B.V.V., V.B.N. en personen uit universitaire middelen.

16.30 u.: Besluiten, door L. Remouchamps, hoogleraar V.U.B.

De studiedag vindt plaats op zaterdag 27 februari 1971 in het College De Valk, Tiensestraat 41, Leuven. De inschrijfprijs bedraagt 400 fr. De deelnemers kunnen ter plaatse lunchen. De prijs daarvan bedraagt 150 fr. Aan de deelnemers zal een uitgebreide dokumentatiemap overhandigd worden, alsmede de tekst van de lezingen.

Voor inlichtingen en inschrijvingen kan men zich wenden tot de Belgische Vereniging voor Arbeidsverhoudingen, Tiensestraat 41, Leuven. Tel. 016/299.92 of 209.42.

**Katholieke Universiteit te Leuven
Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Instituut Administratief Recht.**

**DE NIEUWE WETGIVING
OP DE RUIMTELIJKE ORDENING**

STUDIEDAG

**Vrijdag 12 maart 1971 - Collegium Falconis
Tiensestraat 41 3000 Leuven.**

Doel

In het Belgisch Staatsblad van 5 februari 1971 werd de wet tot wijziging van de wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de Ruimtelijke Ordening en van de Stede-

bouw gepubliceerd. Deze wet behelst de eerste fundamentele herziening van de wetgeving terzake.

De wet van 29 maart 1962 ondergaat gevoelige wijzigingen t.a.v.

1. *De rechtsgevolgen van de gewestplannen.*

2. *De verkavelingsvergunningen* (mogelijkheid van verval, mogelijkheid van herziening, reglementering van de lasten, enz.)

3. *De beteugeling der inbreuken en de sancties* (stilleggen der werken, afbraak, betaling van een som gelijk aan de meerwaarde, enz.)

Deze studiedag beoogt de nieuwe wetgeving op overzichtelijke wijze toe te lichten en laat ruimte voor een brede discussie.

Plaats

De studiedag heeft plaats in het College «De Valk», Tiensestraat 41 te Leuven. In parkeergelegenheid zal worden voorzien op de «Fabiola-parking», tegenover de ingang van het College De Valk.

Documentatie

Aan de deelnemers wordt een omvangrijke documentatiemap overhandigd, alsmede de tekst van de voordrachten.

Inschrijving

Inschrijvingen worden gericht aan het Instituut voor Administratief Recht, College De Valk, Tiensestraat 41 3000 Leuven, vóór 1 maart 1971.

Inlichtingen

Bijkomende inlichtingen worden gaarne verstrekt door het Instituut voor Administratief Recht; vragen naar Mevrouw S. Swartenbroux - Vanderhaegen of de Heer M. Boes. Telefoon: 016/209 42.

Programma

9.30 uur: Welkomwoord en inleidende beschouwingen door Prof. Dr. L.P. Suetens, Directeur van het Instituut voor Administratief Recht.

9.45 uur: De gewestplannen, door A. Pauwels, Hoofdingenieur-Directeur in het Ministerie van Openbare Werken.

10.30 uur: Koffiepauze.

11.00 uur: De verkavelingen, door F. Wastiels, Vaste Secretaris a.i. van de Nationale Commissie voor Ruimtelijke Ordening.

11.45 uur De sancties, door Ph. vanden Borre, Inspecteur Generaal a.i. in het Ministerie van Openbare Werken.

12.30 Lunch.

14.00 uur: Sectievergaderingen.

Sectie: «De gewestplannen»

Sectievoorzitter: Prof. Dr. R. Senelle, Gewoon Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent.

Sectie II: «De verkavelingen».

Sectievoorzitter: Mr. C. De Baeck, Senator.

Sectie III: «De Sancties».

Sectievoorzitter: Prof. Dr. A. De Vreese,

Raadsheer in het Hof van Cassatie.

16.00 uur: Koffiepauze.

16.30 uur: Slotzitting - «Ruimtelijke ordening en grondbeleid», toespraak door J. De Saeger, Minister van Openbare Werken.

Slotwoord door Prof. Dr. G. van Hecke, Decaan van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

17.30 uur: Receptie.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, jaargang 1971 - nr. 6.

Prof. Mr. J.M. van Bemmelen, In groter verband gepleegde strafbare feiten. — Mr. S.A.M. Stolk, Justitieel optreden tegen in groter verband gepleegde strafbare feiten. — Opmerkingen en mededelingen. — Mr. Ed. Ed. Emmering, Het arrest inzake Twaalfhoven-Railway Passengers. — Mr. H. de Vries, Vervalbeding in de verzekeringspolis en goede trouw. — Mr. P. Abas, Antwoord aan Mr. Ed. Emmering en Mr. H. de Vries. — Ir. N.F.I. Schwarz, Nogmaals artikel 113 Provinciewet. — Mr. J.A. Nota, De argeloze lezer en het maatschappijbeeld van een justitiebegroting.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jaargang 1971 - nr. 5116.

Prof. Mr. Pitlo, In de loop van twintig jaren. — Prof. Mr. J. van Soest, Fiscale notities: De aftrekbaarheid van verhuiskosten bij de bepaling van het belastbare inkomen. — Ontvangen boeken. — Tijdschriften. — Rechtsvragenrubriek. — Berichten en Mededelingen. — Broederschap der Candidaat-Notarissen. — Benoemingen, overlijden, enz.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, jaargang 1970 - nr. 5.

Prof. Mr. H. Schuttevâer, De juridische en de maatschappelijke betekenis van ons publikatiestelsel van onroerende zaken («openbare registers» en «kadaster»). Een terreinverkenning 1820-1970. — Boekbesprekingen. — Opmerkingen en mededelingen.

Tijdschrift voor vennootschappen, verenigingen en stichtingen, jaargang 1971 - nr. 1.

Prof. dr. J.F. Haccoû, Waardering van aandelen; een vergelijkende analyse. — Drs. A. Wassink, Het rendement als maatstaf voor bedrijfseconomische doelmatigheid. — Mr. N.J.P. Giltay Veth; Over zetels en woonplaatsen. — Mr. F.J. Hehemann, De definitie van de coöperatieve vereniging in het nieuwe B.W. — Mr. F. Molenaar; Civielrechtelijk rechtspraakoverzicht. — C. van Soest; Fiscaal rechtspraakoverzicht. — Korte Notities. — Vragenrubriek.

Journal des Tribunaux, jaargang 1971 - nr. 4730.

R. Warlomont; Les élections judiciaires du tribunal de la Dyle en germinal an V. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

nr. 4731.

Paul Orianne, La planification locale et ses instruments. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1971 - nr. 4.

Michel Vasseur, La fusion d'une société d'investissement avec une société régie par le droit commun (A propos de l'arrêt de la cour de Paris du 31 oct. 1970). — Jurisprudence. — Notes. — Législation.

nr. 5.

René Rodière, Voyageurs, veillez sur vous! Dialogue avec l'indulgence: Panorama 1970 sur la responsabilité des transporteurs de voyageurs. — Jurisprudence. — Notes. — Législation.